

TARTU ÜLIKOOL

Sotsiaalteaduste valdkond

Ühiskonnateaduste instituut

Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni õppekava

Anett Aasmäe

**Tartu gümnaasiumide ühiskatsete kommunikatsioon kandideerivate noorte
vaatest**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Mari-Liis Tikerperi, MA

Tartu 2024

SISUKORD

SISUKORD	2
SISSEJUHATUS	4
1. TÖÖ TEOREETILISED JA EMPIIRILISED LÄHTEKOHAD	6
1.1 Kommunikatsiooni teoreetilistest ja praktilistest mudelitest	6
1.2 Üldhariduskoolide kommunikatsioon	9
1.2.1 Sihtrühmad	11
1.2.2 Kanalid	12
1.3 Koolikommunikatsioon vaadeldud mudelite kontekstis	14
1.4 Tartu ühiskatsed ja selle kommunikatsioon üldiselt	15
1.4.1 Tartu ühiskatsete olemus	17
1.4.2 Tartu 2024. aasta ühiskatsete kommunikatsioon kasutatud mudelite põhjal	20
2. UURINGU EESMÄRK JA UURIMISKÜSIMUSED	24
3. METOODIKA	25
3.1 Valim	25
3.2 Andmete kogumine	26
3.3 Andmeanalüüs	27
4. TULEMUSED	30
4.1 Õpilaste tunnetus ühiskatsete protsessi osas	30
4.2 Õpilaste tagasiside info kättesaadavuse ja piisavuse osas	31
4.3 Kommunikatsiooni edasiarendamise võimalused	34
5. JÄRELDUSED JA DISKUSSIOON	36
5.1. Noorte infovajaduse tunnetus protsessis	36
5.2 Noorte vajadus info kättesaadavusel	37
5.3 Arenguruum Tartu ühiskatsete kommunikatsioonis	38

5.4 Edasised uuringud	38
KOKKUVÕTE	39
LISAD	42
Lisa 1. Intervjuu küsimused	42
Lisa 2. Prooviintervjuu küsimused	45
Lisa 3. Nõusoleku leht õpilasele	46
Lisa 4. Nõusolekuleht vanemale	48
KASUTATUD KIRJANDUS	50

SISSEJUHATUS

Eesti riikliku üldharidusprogrammi põhimõte on pakkuda kõikidele õpilastele vastavas õppeastmes võrdse kvaliteediga haridust ja hariduse andmise eesmärgid lähtuvad riiklikust õppekavast, mille järgimine on koolile kohustuslik (PGS, 2023). Tikerperi (2020:20) toob aga välja, et koolide tegevust jälgides võib järeldada, et kõik koolid ei täida samu eesmärke täpselt samade tulemustega. Teisisõnu, kuigi lähtutakse samasugusest plaanist, siis võib ka teadmiste tase olla, eriti põhikooli tasandil, kooliti erinev, kuna hinded teadmiste taset alati ei peegelda ega saa olla võrdlusaluseks (Vapper, 2024a). Oma põhjus on ka selles, et põhiharidust pakkuv kool on kohustatud ilma katseteta vastu võtma õpilase, kellele on konkreetne õppeasutus määratud elukohajärgseks kooliks. Katseid ja teste võivad rakendada üleriigilise komplekteerimisega süvaõppe koolid, et määratleda õppijate eeldused ja õpitugevused (Põhiharidus, i.a).

Lähtuvalt üldharidussüsteemi reformimisest tuleb esimene suuremal määral iseseisev valik haridustele teha noorel õppijal reeglina põhikooli lõpus, kui edasiliikumiseks on valikus kutsekool või gümnaasium. Kui esimesse meelitab õpilasi pigem konkreetne huvipakkuv amet, siis gümnaasiumiharidus pakub tunnetuslikult laialdasemat haridusbaasi edasisteks karjäärivalikuteks (Keskaridus, i.a). Põhikooli lõpetav noor ei pruugi aga veel omada selget visiooni oma tuleviku sihtidest ja olenevalt lapsevanema ning nooruki omavahelisest suhtlusest ja infovahetusest, võib ka lapsevanemal olla keeruline õppijale toetust jagada (Berge, 2023). Seejuures lasub koolidel vastutus selgitada ka üldisemaid haridusküsimusi (Tikerperi, 2016) ja kommunikatsioonipädevus on tänapäeva koolijuhtide jaoks hariduskeskkonna keerukuses üks olulisemaid võtmeküsimusi (Porterfield ja Carnes, 2012).

Seega on edasise haridustega seotud küsimused keerukad ja koolivahetuse protsess vajaks pigem selget kommunikatsiooni, et mitte suurendada ebakindlust ja niigi olemasolevat ärevust. Näiteks oli üleüldine paanika nii kandideerivatel noortel kui ka nende vanematel (Vapper, 2024a), kui 6. aprillil 2024 jooksis EIS tehnilise rikke tõttu kokku ning süsteemi häirete tõttu tuli Tallinna ja Harjumaa riigigümnaasiumidel sisseastumiskatsed katkestada (Vapper, 2024b).

Tartu linnas aga toimuvad samamoodi iga aasta kevadel ühiskatsed 9. klassi õpilastele, kes soovivad haridusteed jätkata ühes Tartu viiest gümnaasiumist (Tartu linna kodulehekülg, 2024). Kõik Tartu viis gümnaasiumit on kehtestanud oma sisseastumisnõuded kandideeritavatele ning samuti on olemas ka üldised nõuded, mis kehtivad koolidesse sisseastumisel. Sihtrühmaks, kellele

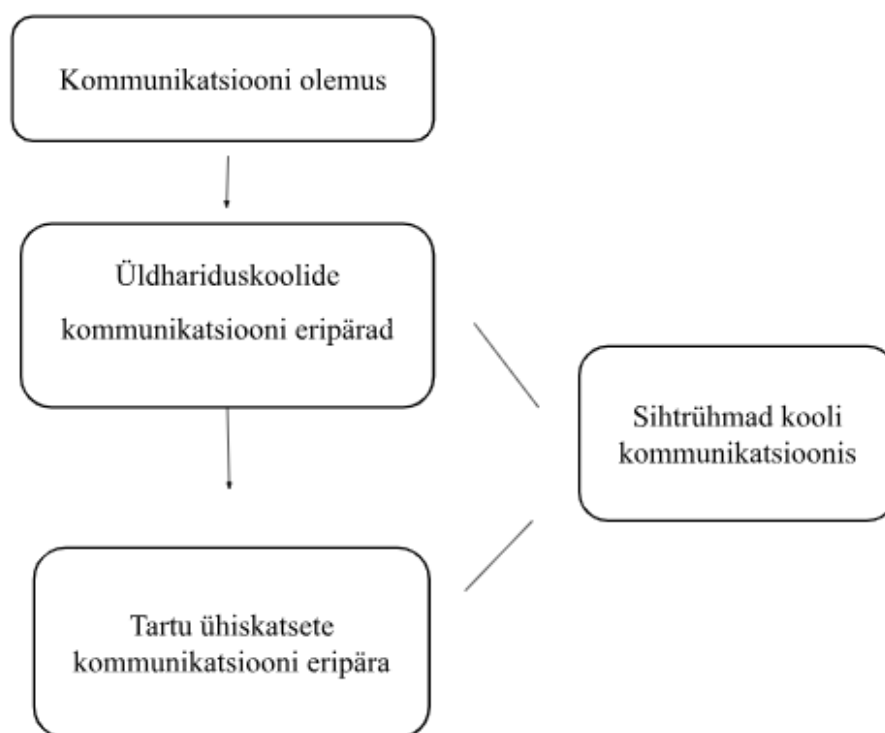
gümnaasiumisse sisseastumisega seotud kommunikatsiooni suunata, on antud uurimise puhul põhikooli lõpuklassis olevad õpilased, vanuses 15-16, ning nende lapsevanemad. Seega, tulenevalt ärevusest seoses tulevikku puudutavate valikute olulisusest, sihtrühma erinevast võimekusest infot leida ja omastada, üldisest suurest infokogusest ning selle erinevusest kooliti, tõstatub uurimisprobleem: kuidas kandideerivad õpilased tajuvad Tartu ühiskatseid puudutava info selgust ja kas see teenib noorte huve. Töö eesmärk on analüüsida, kuidas 2024. aastal Tartu ühiskatseid läbivad õpilased hindavad sellele eelnenud kommunikatsiooni terviklikkust ning kas see teenib noorte endi huve. Töös soovin leida vastuseid järgnevatele küsimustele:

- 1) Kuidas hindavad noored ühiskatsete kohta käiva info kättesaadavust ja piisavust?
- 2) Kuidas kirjeldavad noored infovajadust seoses gümnaasiumisse astumise ja ühiskatsetega?
- 3) Milliseid soovitusi on noortel ühiskatsete kommunikatsiooni arendamiseks?

Antud tööd saab vaadelda kui sissejuhatavat uurimust Tartu ühiskatsete kommunikatsiooni ning toob kvalitatiivse uuringuga esile vaid ühe võimaliku vaatenurga. Terviklikuma pildi saamiseks tuleks kindlasti uurida ka kommunikatsiooni korraldajate individuaalseid ja institutsionaalseid perspektiive ning analüüsida sügavamalt kogu protsessi. Samuti oleks sihtrühma suurust arvestades otstarbekas kaaluda suuremat kvantitatiivset uuringut infootsingute ja sellega rahulolu kohta.

1. TÖÖ TEOREETILISED JA EMPIIRILISED LÄHTEKOHAD

Antud peatüki eesmärk on anda ülevaade teoreetilistest lähtekohtadest, mõistete sisust, haridusvaldkonna kommunikatsiooni olemusest ja seotusest Tartu ühiskatse kommunikatsiooniga. Teoreetilise ülevaate ülesehitus liigub kommunikatsiooni olemusest kuni töö sidumiseni ühiskatsega nagu toob välja joonis 1.

Joonis 1. Teoreetilise osa ülesehitus

1.1 Kommunikatsiooni teoreetilistest ja praktilistest mudelitest

Vastavalt uurimisprobleemile on esmalt vaja vaadata, mida tähendab kommunikatsioon ning kuidas võiks kommunikatsioonimudelitest lähtuvalt mõista Tartu ühiskatsete info jagamist.

Kõuts-Klemm ja Seppel (2018:18) on välja toonud, et kommunikatsiooni selgitamiseks on läbi aegade loodud hulgaliselt erinevaid mudeleid ning nende defineerimisel esineb kirjanduses väga mitmeid selgitusi. Mõneti kõige lihtsam vaates on kommunikatsiooni tähendust mõtestatud kui info liikumist A-lt B-le (Fiske, 1991:39). Nii Katz (1957), Shannon ja Weaver (1949) kui ka

Lasswell (1948) selgitavad, et kommunikatsioonimudelites on olemas info saatja ja vastuvõtja ning seega järeldub, et sõnumi edastamise protsessi on kaasatud vähemalt, aga mitte maksimaalselt kaks osapoolt.

Vastukaaluks saab vaadelda kommunikatsiooni olukordades, kus info suunatakse massidele ehk toimub massikommunikatsioon. Vastuvõtjad on sel puhul sõnumiedastajale anonüümsed ning kommunikaatoril puudub võimalus suhelda igapäeva individuaalselt (Wright, 1963, viidatud Kõuts-Klemm ja Seppel, 2018: 24 kaudu). Massikommunikatsioonis vahendatakse sõnumid traditsiooniliste massimeediumite kaudu ning neid nimetatakse asümmeetriliseks ehk valdavalt ühepoolseteks, millele ei oodata vastu reaktsiooni või tagasisidet (Kõuts-Klemm ja Seppel, 2018: 24). Seega on massikommunikatsioon kaudne, tehnoloogiliselt vahendatud, asümmeetriline, avalik ja suunatud ruumiliselt ja ajaliselt hajutatud publikule (Pàstae ja Ioniță, 2017).

Samas on massikommunikatsiooni uurija McQuail (2003: 10) välja toonud perspektiivi, et hoolimata kommunikatsioonitasandist (indiviidide-, gruppide või organisatsioonide vaheline kommunikatsioon või massikommunikatsioon) on alati võimalik küsida samu küsimusi:

- kelle vahel toimub kommunikatsioon?
- mis on kommunikatsiooni eesmärk?
- kuidas kommunikatsioon toimub?
- mille kohta informatsiooni jagatakse?
- millist mõju avaldab kommunikatsioon?

Ülevaatlilikult saab teoreetiliselt mõista info liikumist A-lt B-le (Fiske, 1991:39), kuid samas saab kommunikatsioon teha ka suurtele massidele, kus küll vastuvõtja jääb anonüümseks (Wright, 1963, viidatud Kõuts-Klemm ja Seppel, 2018: 24 kaudu). Olenemata mudelist peab sõnumi edastamise protsessi olema kaasatud vähemalt, aga mitte maksimaalselt kaks osapoolt.

Lisaks teoreetilistele lähenemistele, võib täheldada ka praktilisemaid mudeleid, mis ei ole vastuolus erinevate teoreetiliste käsitlustega, kuid avaldavad mõju sellele, kuidas kommunikatsiooni mõistetakse ja korraldatakse. Üks taoline mudel on näiteks *push and pull* kommunikatsioon, mille puhul saadab saatja info välja (*push*), kuid vastuvõtjad peavad ise näitama üles aktiivsust info hankimisel (*pull*). Mõneti võib siin sarnasusi näha massikommunikatsiooniga, kus info saadetakse anonüümsele auditooriumile, ilma, et oodatakse vastuvõtja reaktsiooni või tagasisidet (Kõuts-Klemm ja Seppel, 2018: 24).

Sellest lähtuvalt võtan antud töö fookuse mõtestamiseks kasutusele eelkõige praktilise mudeli, et mõista paremini, kuidas noored mõistavad neile jagatud ühiskatsete infot. Kuna *push* ja *pull* kommunikatsioon on praktiline kommunikatsioonimudel, siis seepärast on keerukas leida teaduslikke allikaid mudeli selgitamiseks. Otsetõlkena tähendavad sõnad *push* and *pull* lükka ja tõmba, kuid selleks, et antud töö oleks lihtsamini mõistetav, olen tõlkinud *push* and *pull* kommunikatsiooni kui saada ja hangi kommunikatsiooniks, kuna mudeli kontseptsioonis peab sõnumisaatja **saatma** infot vastuvõtjale, kes peab huvi korral seda aga ise otsima ja töötleva ehk **hankima**. Selline fenomen toimub ka antud töös, kus koolid saadavad info pigem anonüümsele sihtrühmale, kes peab enda jaoks vajaliku info ise hankima.

Seega on lihtsa seletusena saada-kommunikatsioon mudel, kus sõnumiedastaja saadab ühesuunalise teabe vastuvõtjale, mis aga ei eelda vastuvõtja vastust, sarnaselt massikommunikatsioonile (Communication..., i.a). Teisalt hangi-kommunikatsiooni mudelis aga on vastuvõtja enda kohustus hankida endale omasel ajal välja info, mida parasjagu vajatakse (Communication..., i.a)

Kuna käesolevas töös aga vaatlen kommunikatsiooni just sihtrühmade vaatest ning kahtlemata on sõnumite vastuvõtjad kommunikatsioonimudelites võtmetegurid, nii praktilises kui ka teoreetilises mudelis, siis avan seda osa põhjalikumalt. Võib täheldada, et olenemata kommunikatsioonimudelist on protsessis alati sõnumite vastuvõtjad ehk grupp inimesi, kellele sõnum on suunatud (Vaarik, 2014). Seega on erinevate huvirühmade, nt õpilaste ja vanemate kaasamine ja nende ootuste juhtimine kriitiline tegevus, mis nõuab oskuslikku strateegiat (Tikerperi, 2023). Kui luua pikemaajalisi sõnumistrateegiaid, siis tuleb ka erinevatele sihtrühmadele edastada sõnumeid ka erinevates kanalites ja erinevate rõhuasetustega, sest erineva taustaga inimesed võtavad sõnumeid vastu erinevalt (Vaarik, 2014).

Minnes lähemale töö fookusele, on üldhariduses toimuva kommunikatsiooni sihtrühmad eriti heterogeensed (Tikerperi, 2023) ning seetõttu kommunikatsioon keerukam. Samas peab eelnevalt lahti selgitama, milline on üldhariduskoolide kommunikatsiooni olemus üldiselt.

1.2 Üldhariduskoolide kommunikatsioon

Aabi (2015) sõnul on kommunikatsioon hariduse valdkonnas äärmiselt mitmekihiline ja kuna haridus on riigi üks prioriteete, tehakse hariduse kommunikatsiooni üldiselt eelkõige riigi tasandil ja eri organisatsioonide vahendusel. Kuna nii ärid kui ka koolid on osa pidevalt muutuvast maailmast, siis on oluline omandada õppiva organisatsiooni hoiakuid (Nikkanen & Lyytinen, 2005) ja kommunikatsioon oluline ka igas üksikus koolis. Aidla (2009) toob oma doktoritöös välja, et koolijuhtimist ja äride tööd saab võtta sama malli järgi, need on küll erineva tegutsemisviisiga, kui siiski on nende kahe vahel ka sarnasusi, nt eesmärgistamine ja sihtrühma kaasamine. Nii nagu ettevõtetes, on ka koolidel oluline pöörata fookus sihtgruppidele (Salumaa jt, 2007).

Haridusteadlane Hunt (2007) on välja toonud, et haridussüsteemis toimub kommunikatsioon kolmel omavahel seotud tasandil:

- 1) makrotasand – kus töötatakse välja riiklik plaan ning peetakse läbirääkimisi;
- 2) mesotasand – mis jälgib riikliku poliitika elluviimist praktikas (sageli kooskõlas kohaliku omavalitsusega);
- 3) mikrotasand – siia alla kuuluvad koolid ja kogukonnad, kus hariduspoliitikat ellu viiakse.

Eelnevalt loetelust on kõige suuremaks tasandiks makrotasand, milleks Eestis on Haridus- ja Teadusministeerium ning kus erinevaid ülesandeid täidetakse riiklikul tasandil. . Käesoleva töö kontekstis sobivad ministeeriumi ülesannete näitena välja tuua järgnevaid: : Ülesannete hulk on suur, kuid käesoleva töö kontekstis võib välja tuua, et Haridus- ja Teadusministeerium *planeerib, arendab riiklikke õppekavasid ja muid haridusstandardeid ning korraldab nende koostamise ja akrediteerimise; töötab välja riigi arengukavad haridus-, teadus-, noorte- ja keelepoliitika valdkondades ning tagab nende kooskõla üleriigiliste ja valdkondlike arengukavadega* (HTM, i.a).

Teisalt on mesotasandil kommunikatsiooni fookus haridusvaldkonnas kitsam, sest tegeletakse omavalitsuse tasandil. Kuna antud töö põhifookuseks on Tartu linna ühiskatsete kommunikatsiooni uurimine, siis selgitan ka mesotasandit lahti Tartu linna haridusosakonna vaatest. Sarnaselt makrotasandil toodud ministeeriumi ülesannetele, on ka Tartu linna haridusosakonnal hulgaliselt ülesandeid, , kuid kõige enam jääb silma järgnevad: *Osakonna ülesandeks on töötada välja linna haridusvaldkonna arengusuunad, arendada haridusasutuste süsteemi, suunata ja koordineerida haridusasutuste tegevust, nõustada ja juhendada haridusasutuste juhte, nõustada lapsi ja vanemaid seoses haridusasutuste tegevusega* (Tartu linna koduleht, i.a).

Kõige väiksema tasandi ehk mikrotasandi alla kuuluvad haridussüsteemi üldises kontekstis kõik koolid ja kogukonnad (Hunt, 2007), kuid antud töö raames mõistame selle alla Tartu viite gümnaasiumit, kes osalevad Tartu ühiskatsetes. Tulenevalt asjaolust, et kõikidel gümnaasiumitel on erinev lähenemine, võtsin keskhariduse tingimused lahti Haridus- ja Teadusministeeriumi kodulehelt, kus oli kirjas järgnev: *!./! Õpilase gümnaasiumisse vastuvõtu üldised tingimused kehtestab aridus- ja teadusminister. Täpsemad gümnaasiumi vastuvõtu tingimused ja korra, sealhulgas teadmiste ja oskuste hindamise korra gümnaasiumi vastuvõtmisel, kehtestab kooli pidaja või tema volitusel gümnaasiumi direktor. Kooli vastuvõtu tingimused ja kord avalikustatakse kooli veebilehel* (Keskharidus, i.a).

Lähtudes töö teemast ning tuginedes eelnevale kolmele tasandile, on Tartu ühiskatsete kommunikatsioon segu mikro- ja mesotasandist ehk kaasatud on nii koolid kui ka omavalitsus. Kuigi riigitasandil toimub üldine koordineerimine, siis siiski praktikas on testi info jagajateks nii kohalik omavalitsus kui ka viis gümnaasiumit, mis võib kommunikatsiooni kohalt tekitada ebahühtlust. Liitati on sihtrühm põhimõtteliselt üleriigiline ehk kommunikatsioon pole omavalitsuspõhine ja püüab nii laiemat tähelepanu.

Teisalt on üldhariduskoolide kommunikatsioonil omad väljakutsed, kus probleemide lahendamiseks või ennetamiseks on vaja praktilisi lahendeid (Tikerperi, 2020a). Selleks, et aga jõuda lahenduseni, on Tikerperi (2020a) välja toonud kolm vaatenurka, millele esmalt mõelda üldhariduskoolide kommunikatsiooni tehes. Esiteks arvestades, et koolide sihtgrupid on väga paljunäolised, erineva tausta ja hoiakutega ning infot mõistetakse vastavalt oma vaatenurgast, siis ideaalis peaks koolist välja saadetud info vastava neid erisusi arvestades (Tikerperi, 2020a). Teisalt puuduvad koolides üldjuhul kommunikatsioonispetsialistid ning info jagamist teostavad ikkagi koolitöötajad ise, mis omakorda aga võib tekitada segadust ning ebahühtlast teabe jagamist (Tikerperi, 2020a). Kolmandaks, viib see omakorda vahendatud kommunikatsioonini, kus on suurem oht, et infokillud lähevad kaotsi, tekib väärarvamusi või muid häireid (Tikerperi, 2020a).

Sellest lähtuvalt ei ole autorile teadaolevalt varem Eestis uuritud üldhariduskoolide suhtekorraldust Tartu ühiskatsete vaatest. Varasemalt on üldhariduskoolide suhtekorraldust ning koolijuhtimist uurinud Mari-Liis Tikerperi, kuid kuna antud töö keskendub Tartu ühiskatsete kommunikatsioonile, siis on koolidel üha olulisem tegeleda oskuslikult ja läbimõeldult kommunikatsiooni ja oma sihtgruppidega (Porterfield ja Carnes, 2012).

1.2.1 Sihtrühmad

Kuna hariduskommunikatsioon toimub mitmel tasandil ning hõlmab suuri masse (Hunt, 2007) ja kuigi koolide kommunikatsioon on personaalsem, siis ei saa siiski päris iga sõnumiga jõuda soovitud sihtrühmade liikmeteni. Samas tuleb need väljakutsed siiski kuidagi ühendada ning valida sõnumite edastamiseks õiged kanalid.

Eespool on kommunikatsiooni definitsioone ja olemust lahti kirjutades näha, et kommunikatsiooniprotsessis on olemas alati see, kellele sõnumid saadetakse – see on lahutamatu osa kommunikatsioonist. Laias laastus on Eesti riigi seisukohast hariduse kommunikatsioonil kolm sihtgruppi: õpetajad, õpilased ja lapsevanemad ning lisaks laiem avalikkus, sest haridus on ühiskondlik teema (Aab, 2015).

Samas on hariduse kommunikatsiooni üks suuri erisusi kommunikatsiooni olemusest ka see, et riik jõuab õpilasteni teise sihtrühma ehk õpetaja kaudu (Aab, 2015). Sellist situatsiooni kutsutakse vahendatud kommunikatsiooniks (Pàstae ja Ioniță, 2017). *“Kõik inimesed ei loe ajalehte samal ajal, seega iga inimene tõlgendab sõnumit erinevalt, sest inimestel ei ole ühesugune taust või huvid”* (Pàstae ja Ioniță, 2017). Vahendatud kommunikatsioonis suureneb müra tõenäosus ning lisaks sõnumi sisule mõjutab tulemust edastaja ehk iga õpetaja väärtusmaailm, pühendumus, hoiakud ja meelsus (Aab, 2015).

Eelmises peatükis sai juba välja toodud, et hariduse kommunikatsiooni tehakse eelkõige riigi tasandilt ja eri organisatsioonide vahendusel (Aab, 2015). Oluline on aga märkida, et lisaks riigile tegelevad kommunikatsiooniga ka koolid ise. Koolide kommunikatsioonis on sihtgruppidega arvestamisel teatavaid vajakajäämisi, sest Tikerperi (2023) sõnul võib intervjuudest koolijuhtidega järeldada, et kuigi koolid olid oma huvirühmad kaardistanud, ei tehtud seda süsteemselt ja sihipäraselt. Selle asemel oli lähenemine sageli situatsioonipõhine ja üsna ebateadlik, hõlmates sel ajal ainult mõnda rühma.

Võttes aluseks, et edukas kommunikatsioon on sihtgrupipõhine, peaksid koolid arvestama lisaks õpetaja erinevale taustale ka õpilase vanust, nende erinevat tausta, hoiakuid ning lastevanemate tuge (Tikerperi, 2020a). Täpsustades seda mõtet, lisavad nii Vaarik (2014) kui ka Tikerperi (2023), et iga inimene võtab infot vastu vastavalt oma kogemusele ja reaalsusele. Seega on oluline teadvustada iga sihtgruppi või huvigruppide võimalikku heterogeensust ning arvestada seda ka erialase suhtluse planeerimisel (Tikerperi, 2023).

Teisest küljest peab sihtgruppide loomisel olema hoolikas ning mitte ajada protsessi ülemäära keeruliseks, sest Tikerperi (2023) lisab, et kuna koolid on siiski haridussüsteemi esindajad, siis liiga erinev lähenemine info välja saatmisel võivad segadusse ajada lisaks sihtgruppidele ka ühiskonda laiemalt. Näiteks võib ette kujutada olukorda, kus õpilane läheb uude kooli, mille suhtlemiskultuur on täiesti erinev varasematest kogemustest, kus lisaks eelmainitud segadusele võib sellega kaasneda ka üldine rahulolematus (Tikerperi, 2023).

Tikerperi (2023) lisab, et tegelikult ei erine koolide sihtrühmade määramine otseselt teistest organisatsioonidest, lihtsalt koolide sidusrühmade hulk on märkimisväärselt laialdane. Aab (2015) tõdeb, et võiks hakata hariduse valdkonnas visuaalset ja kanalite killustatust järk-järgult vähendama ning luua eri sihtrühmadele teemapõhised ja terviklahendusi pakkuvad kommunikatsioonikanalid (Aab, 2015).

1.2.2 Kanalid

Koolide kommunikatsioonis on lisaks sihtrühmadele oluline ka kanal, kus teavet edastatakse. Kuna kanali kaudu edastatav sõnum mõjutab seda, kuidas sihtrühm teabe vastu võtab (Dingwall jt, 2015).

Seega saab suhtluskanalid jagada kolme põhikanalisse: verbaalne, kirjalik ja mitteverbaalne, millest igal neist suhtluskanalitest on erinevad tugevused ja nõrkused (Dingwall jt, 2015). Kõige levinumad kanalid on silmast-silma suhtlemine, telefon, filmid, internet, televisioon, raadio ja trükimeedia, sealhulgas ajalehed, raamatud ja ajakirjad (Dingwall jt, 2015).

Antud töö raames on alapeatükk oluline, kuna dialoogilise suhtluse puhul on oluline mitte ainult sihtrühmade tundmine ja nende huvidest lähtumine, vaid ka dialoogilist suhtlust võimaldavate suhtluskanalite ja -meetodite valimine (Tikerperi, 2023). Koolide kommunikatsioonis on üks enimnimetatud kanal meedia oma eri vormides – artiklid lehtedes ja esinemine televisioonis (Tikerperi, 2016). Lisaks on oluline kanal ka koolide kodulehed, nende sotsiaalmeedia lehed ja otsekontaktina lahtise uste päevad ning infomessid (Tikerperi, 2016).

Tänapäeval kasutatakse aina enam interneti ja sellega kaasnevaid tehnoloogiad ka koolide õppetöös ja niisamuti edastatakse just interneti teel ühiskatsetega seonduvat infot (Szymkowiak jt, 2021). Samas toob Koschmann (2012) välja, et ligipääsetav meedia kui üks võimalikest kanalitest on lihtsustanud infovahetuse protsessi läbiviimist, kuid selle suure populaarsuse tõttu on jällegi

keerulisem eristuda, kuna raskem on avaldada mõju ning olla nähtav (Koschmann, 2012). Ligipääsetav meedia loob uue mõiste “digikultuur”, millel on küll mitmeid erinevaid definitsioone, kuid mis kõige lihtsamalt öeldes on viide internetile, kommunikatsioonitehnoloogiast vahendatud ja ühendatud maailmale (Ibrus jt, 2020). Sellegipoolest hõlmab see lisaks tehnoloogiale veel pedagoogikat ja kommunikatsiooni (Snyder, 2005).

Koschmanni (2012) eespool välja toodud mõtte teine pool, et internet kui üks viis, kus infot jagada võib olla ka keeruline, kuna platvorme, kus infot edastatakse on mitmed. Seda nimetatakse mitme kanali peal info jagamiseks (Dwyer, 1978). Frazier (1999) toob välja, et mitme kanali kasutamine on muutumas pigem reegliks kui erandiks, näiteks turunduses.

Antud töö teema puhul on kanalite kasutamine üldhariduskoolide kommunikatsioonis oluline, kuid kas interneti kanaleid peab olema mitmeid, kus infot saada, on omaette küsimus. Broadbent (1958), Feigenbaum (1963) ja Simon (1963) on välja toonud, et kui teave saabub samaaegselt eri kanaleid pidi, siis tekib info segamine. Ka inimeste infotöötlus suudab vastu võtta korraga teavet vaid ühest allikast. Travers (1968) küll lisab, et inimene on võimeline vastu võtma tohutult keerulist infot, kuid väga suur osa lihtsustatakse ning üleliigne info ununeb. Lisaks viitas ta ka sellele, et puuduvad veenvad argumendid, et mitme kanali kasutamine oleks info saamisel tõhusam kui ühe kanali puhul.

Gilpin (2010) toob välja, et kuigi tänapäeval on lihtsam infot edastada, siis teisalt on keerulisem jõuda sellega sihtrühmani. Seega on koolide jaoks veebilehed olulised suhtluskanalid, kuid tuleb ka mõelda, kuidas jõuda oma sihtrühmadeni (Gilpin, 2010).

1.3 Koolikommunikatsioon vaadeldud mudelite kontekstis

Kuigi koolide kommunikatsiooni võiks vaadelda organisatsioonide kommunikatsioonina nagu seda on teinud Tikerperi oma uuringus (2016), toob ta ka välja (2023), et sihtrühmapõhisust on koolikommunikatsioonis raske järgida.

Mõneti on sihtrühmad koolidele teada, kuid info pigem saadetakse välja ja pole alati kindel, kelleni see jõuab. Seega võib koolide- ja laiemalt hariduskommunikatsiooniski näha sarnaseid jooni massikommunikatsiooniga, kus info suunatakse massidele massimeediumite kaudu ning on sõnumisaatjale anonüümsed (Kõuts-Klemm ja Seppel, 2018: 24). Samas vajaks need seosed põhjalikumalt analüüsi ning kuna vaatlen siin töös väga konkreetse haridussündmuse praktilist korraldust, jään peamiselt praktilise mudeli tasandile.

Töös on kasutusele võetud saada ja hangi kommunikatsioon, mille olemuse peatükis 1.1 lahti seletasin. Kuna saada-kommunikatsioonis saadetakse infot välja vastuvõtjale, kuid mis ei eelda vastuseid (Thomson, 2020), siis peetakse saada-kommunikatsiooniks näiteks uudiskirju, dokumentatsioone ja kõiki e-kirju. Kuigi saada-kommunikatsioonile on ka omad plussid – saab olla automaatne ning kiire viis sõnumi edastamiseks, siis on siiski oluline ka mõista, et antud tüüpi kommunikatsiooni tehes ei saa tagada seda, et sihtrühmani teave tegelikult jõuab või sellest aru saadakse (Communication..., i.a).

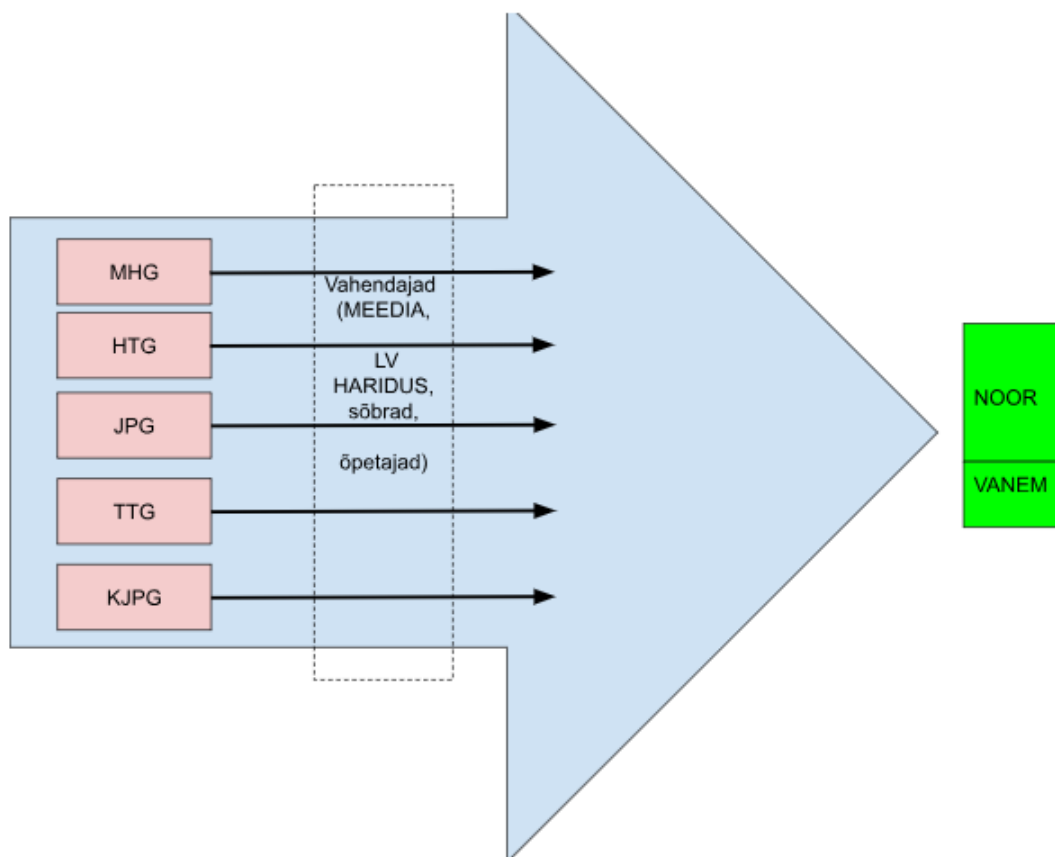
Vastupidiselt saada-kommunikatsioonile, on hangi-kommunikatsioonis vastuvõtja enda vastutus hankida endale omasel ajal välja info, mida parasjagu vajatakse (Thomson, 2020). Näiteks peetakse hangi-kommunikatsiooniks veebilehti, sotsiaalmeediat, teadmistebaase. Kuigi hangi-kommunikatsioonis on sihtrühmal endal võimalus info hankida, siis sellest olenemata ei taga ka antud meetod seda, et teavet mõistetakse täielikult (Communication..., i.a).

Kuna üldhariduskoolide kommunikatsioonis on oluline arvestada iga sihtgrupi võimalikku heterogeensust (Tikerperi, 2023) ning oluline oleks ka noortele anda terviklahendusi pakkuvat kommunikatsioonikanal (Aab, 2015), siis järgnev peatükk seletab lahti Tartu ühiskatsete olemuse ja seal tehtava kommunikatsiooni saada ja hangi praktilise mudeli järgi.

1.4 Tartu ühiskatsed ja selle kommunikatsioon üldiselt

Eelnevalt olen teoreetilises osas välja toonud sihtrühma olulisuse nii kommunikatsioonis kui ka üldhariduskoolide kommunikatsioon ning ka õige kanali valiku tähtsusest. Nüüd on vaja vaadelda, kuidas on korraldatud info jagamine Tartu gümnaasiumides ning millisel moel sellele tähelepanu pööratakse. Kuna Tartu ühiskatsetes osalevad viis gümnaasiumi, kellel on kõigil erinevad lähenemised sisseastumiseks ning info liigub eri kanaleid pidi, siis antud peatükk keskendub sissejuhatavalt Tartu ühiskatsete üldisele olemusele ning seal toimuvale kommunikatsioonile.

Ühiskatsete fookus antud töös on eelkõige huvitav seetõttu, et kui üldhariduskoolide kommunikatsioonis on sõnumisaajate osa laialdane ning segane, siis Tartu ühiskatsetes tuleb juttu ka sellest fenomenist, kus sõnumisaatja roll on segane – institutsioone, kes sõnumeid saadavad, on palju ja nad on kõik erineva tausta ja rolliga. Täpsemalt: kui toetuda eespool Fiske (1991, 39) kommunikatsioonimudelile, kus on info liikumist mõtestatud kui A-lt B-le, siis ühiskatse kommunikatsioonis on saatjaid mitu – A1, A2, A3, A4, A5 ja niisamuti on vastuvõtjaid mitu – B1, B2 (vt Joonis 2). Lisaks on sõnumisaatjad omavahel konkureerivad koolid, kes soovivad enda juurde õppima saada “kõige paremaid õppureid”. Otsides Haridus- ja teadusministeeriumi kodulehelt otsingusõnaga “ühiskatsed”, tuli vastuseks, et “SOOVITUD OTSISÕNAGA TULEMUSI EI LEITUD!” (Haridus- ja teadusministeeriumi kodulehekülg, 2023). Seega väidan, et edastavaid sõnumeid ühiskatsete info osas saadavad erinevad osapooled.

Joonis 2. Sõnumiedastamine Tartu ühiskatsete näitel (Autori joonis)

Lisaks võib täheldada joonisest 2, et kuna info jagajaid sihtrühmale on mitu, siis koolide poolt välja saadetud info ei pruugi minna otse soovitud inimesteni, vaid omakorda on vahel vahendajad. Seega võib info jõuda sihtrühmani vahendatud kommunikatsiooni teel, mis omakorda võib nii õpilastes kui ka nende vanemates segadust tekitada (Tikerperi, 2020a). Teisalt, kuna iga aasta koordineerib ühiskatseid üks Tartu viiest gümnaasiumist, siis ei saa ka välistada, et juhitud kool suunab sihtrühma just enda kooli infokanaliteni. Aga täpsema arusaama kujundamiseks avan järgnevalt ühiskatsete olemuse ja eelkõige 2024. aastal leitava info ühiskatsete kohta.

1.4.1 Tartu ühiskatsete olemus

Tartu ühiskatsed on viie kooli ühiskatsed, mida sooritavad üheksanda klassi õpilased, kes soovivad kandideerida Hugo Treffneri Gümnaasiumi (HTG), Tartu Jaan Poska Gümnaasiumi (JPG), Kristjan Jaak Petersoni Gümnaasiumi (KJPG), Tartu Tamme Gümnaasiumi (TTG) või Miina Härma Gümnaasiumi (MHG) 10. klassi (Sisseastumine koduleheküljel, i.a). Testi on tehtud juba 8 aastat, esimest korda toimusid Tartus ühiskatsed 2016. aastal (Blaubrück, 2023).

Ühiskatsete eesmärk õpilaste vaates on leida endale sobiv gümnaasium ning koolide vaatest on eesmärk katsete süsteemi lihtsustada, ühildada ning leida endale motiveeritud õpilased gümnaasiumi astmesse. Oluline on siinkohal rõhutada, et eelnimetatud Tartu viies gümnaasiumis on kõigil erinev sisseastumiskord ja iga kool on kehtestanud oma nõuded, mida sisseastumisel hinnatakse (Blaubrück, 2023)

Tartu Jaan Poska Gümnaasium ja Hugo Treffneri Gümnaasiumi vastuvõtu tingimustes ja korras (2024) on välja toodud, et mõlemad koolid pakuvad 180 õppekohta, Tartu Miina Härma Gümnaasiumis on vastav arv 110. Tartu Tamme Gümnaasiumi ja Tartu Kristjan Jaak Petersoni osas ei ole vastavat infot välja toodud (vt tabel 1).

	HTG	JPG	MHG	TTG	KJPG
Valitavad õppesuunad	reaal, loodus, humanitaar	võimalik ise kujundada õppesuund	võimalik ise kujundada õppesuund	loodus, meditsiin, tehnoloogia, infotehnoloogia, kultuur	võimalik ise kujundada õppesuund
Õppekohtade arv	180	180	110	–	–

Tabel 1. Tartu viie gümnaasiumi õppekohtade arv ja valitavad õppesuunad (Autori tabel)

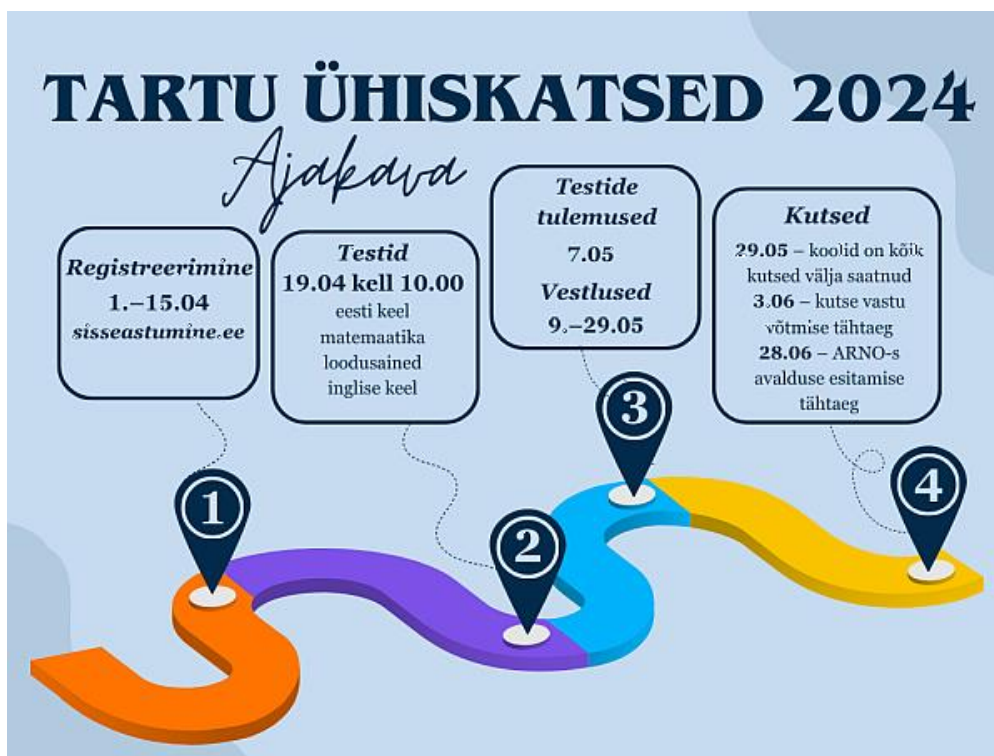
Tartu Jaan Poska Gümnaasiumis, Miina Härma Gümnaasiumis ja Kristjan Jaak Petersoni Gümnaasiumis on õpilaste endi valikute kaudu võimalik kujundada õppesuund, mis ei kohusta 15-16 aastast õpilast oma edasiste valikute osas, vaid vastupidi annab võimaluse ise valida. Samas aga Tartu Hugo Treffneri Gümnaasiumi sisseastumisel peab 9. klassi õpilane teadma, kas soovitakse järgmised kolm aastat õppida humanitaar-, -loodus- või reaalsuunal, mis on jällegi väga selgelt paika pandud. Sarnaselt Hugo Treffneri gümnaasiumile on ka Tartu Tamme Gümnaasiumis kohustus valida kindel õppesuund. Õpilasel on võimalik valida viie suuna vahel: loodussuund, meditsiinisuund, tehnoloogiasuund, infotehnoloogiasuund või kultuurisuund. Seega pakub Tartu Tamme Gümnaasium rohkem valikuvõimalusi (5) kui eelnevad koolid (3).

Kandideerivatel õpilastel, kes on enda õpisuuna valikus kindlad, on tõenäoliselt lihtsam otsustada, millisesse kooli kandideerida. Nendel, kes pole oma suunavalikutes niivõrd kindlad, võiksid eriti uurida paindlike õppekavadega gümnaasiumite võimalusi, mis võiks nende jaoks seda protsessi lihtsustada. Kuna koolide üks eesmärkidest on see, et neil õpiks motiveeritud, õpihimulised ja (akadeemiliselt) edukad õpilased, siis potentsiaalne vastastikune kokkusobivus annaks selle eesmärgi täitumisele suure panuse.

Kuna ühiskatsete test on põhikoolilõpetaja jaoks, kes soovib kandideerida gümnaasiumisse, väga olulise tähtsusega, siis on ka korralduslikult tehtud testis muutusi. Nimelt, kui varasemalt on test jaotunud kolmeks: matemaatika osa, eesti keel ning loodusained, siis 2023. aastal lisati ühiskatsete testi ka inglise keel (Blaubrück, 2023). Samuti tehti muudatus õpilase eelistusjärjekorra osas gümnaasiumisse. Ehk kui eelnevatel aastatel pidid noored oma otsuse enne testitulemuste selgumist välja mõtlema, siis 2023. aastal said õpilased viimase hetkeni muuta oma valikut, kus koolis oma õpinguid jätkata (Blaubrück, 2023). Teisalt 2024. aastal seda valikut enam pole, kuna ei olnud nii palju õpilasi, kes oleksid pärast testide tulemusi muutnud oma eelistust. Lisaks on ühiskatsete süsteemiga liitunud veel 28 gümnaasiumit ehk alates 2023. aastast on võimalus kandideerida kokku 33 kooli (Blaubrück, 2023).

Väga mitmed koolid arvestavad gümnaasiumisse kandideerimisel nüüd ka põhikooli lõpueksamite tulemusi, mis annab koolidel võimaluse näha lõpueksamite sooritamise protsenti ning järeleksamite sooritanute tulemusi. Teisalt võib see aga tekitada olukorra, kus gümnaasium ei pruugi positiivsete sisseastumiskatsete, kuid negatiivsete lõpueksamite korral õpilast gümnaasiumisse vastu võtta (Blaubrück, 2023).

Esmakordselt tehti 2024. aastal ka infoseminar gümnaasiumisse kandideerivatele noortele. Nimelt toimus 20. veebruaril 2024 kell 17.00–18.00 infotund veebis 9. klasside õpilastele, lapsevanematele ja õpetajatele, kus tutvustati ühiskatsete korraldust, ajakava ja testide temaatikat (Tartu linna kodulehekülj, 2024). Link infotunnis osalemiseks oli kättesaadav gümnaasiumide kodulehtedel alates 15. veebruarist 2024 ning samuti oli võimalus ka kõigil huvilistel seda hiljem järgi vaadata (Tartu linna kodulehekülj, 2024). Lisaks eelnevalt mainitud üldise info jagamisele avanes õpilastel võimalus infotunni lõpuosas ka omapoolseid küsimusi esitada. Ühiskatsete kõige olulisem osa ehk kirjalikud testid toimusid 19. aprillil 2024 kell 10.00 ning tulemused avalikustati 7. mail 2024 (Tartu linna kodulehekülj, 2024).

Joonis 3. Tartu ühiskatsete visuaalne ajakava

Lisaks on ajakirjanduses olnud väga erineva sisuga uudiseid, mis kõik kajastavad eri nurga alt Tartu Ühiskatseid. Näiteks 2017. aasta Tartu Postimehes on avaldatud uudis, miks ei tohi Ühiskatsedel kasutada kalkulaatorit (Pintson 2017). Tartu Linnavalituse poolt välja antud pressiteates (2021) seisis, et testi tegijal on vaja veebikaamerat ja isikut tõendavat dokumenti. Arvestades, et 2021. aastal oli riigis pandeemia ning seda, et õpilased tegid testi arvutitest, on loogiline, et noori peab kuidagi moodi saama tuvastada ja vajadusel kontrollida, mida nad testi tegemise ajal teevad. Kuigi eelnevatel aastatel on kajastatud uudiseid, mis võivad sihtrühma

katsete eel abiks olla, siis tänavu (2024) avaldati uudiseid Tallinnas toimunud ühiskatse tõrgete kohta, mis heitis pigem negatiivset varjundit katsetest nii testi tegijatele kui ka kogu ühiskonnale üldiselt.

Seega on sisseastumise kodulehekülje järgi Tartu ühiskatsete peamine eesmärk muuta noorte elu lihtsamaks, tehes vaid üks test, mille põhjal kandideerida valitud gümnaasiumidesse (Sisseastumine kodulehekülg, i.a). Teisalt kommunikatsiooni vaates on info puudulik või laiali – eraldi sisseastumisnõuded on kõigil viiel gümnaasiumil kättesaadav enda kodulehtedel ning veel on eraldi ühiskatsete koduleht, mida haldab Stuudium (Sisseastumine kodulehekülg, i.a).

1.4.2 Tartu 2024. aasta ühiskatsete kommunikatsioon kasutatud mudelite põhjal

Lähtuvalt sellest, et ühiskatsetel saavad osaleda kõik põhikoolilõpetajad üle-eesti võib näha, et puudub otsene kontakt sihtrühmaga. Praeguse info edastamisega ei jõuta kogu sihtrühmani, mis on omane eelpool mainitud massikommunikatsioonile, küll aga saab vajaliku teabe leida kõige kiiremini ja paremini internetist (Szymkowiak jt, 2021), kuid seda peab sihtrühm ise hankima.

Info leidmiseks pidin ise kehastuma õpilaseks, et leida infot Tartu ühiskatsete kohta. Internetist esmaseid otsinguid tehes, võib täheldada, et Tartu ühiskatsete infoallikaid hakkab internetist otsides silma palju ja erinevaid. **Põhiliselt on võimalik õpilastel infot saada õpetajatelt, avatud uste päevadelt, koolide kodulehekülgedelt, sh vastuvõtutingimusi kirjeldavast dokumendist ning ka sõpradelt.** Tänapäeval on võimalik infot leida ka koolide sotsiaalmeedia platvormidelt, nt Instagram ja/või Facebook. Näited infoallikate jaotusest kahe selles peatükis käsitletava – saada ja hangi – meetodi kontekstis on väljatoodud allolevas tabelis 2.

	Saada	Hangi
Näited meetodist	Koolid, infoseminar, avatud uste päevad, sotsiaalmeedia platvormid (Instagram)	Koolide koduleheküljed, ühiskatsetega seotud infodokumendid

Tabel 2. Näited meetodist (Autori tabel)

Oluline on ka kommunikatsiooni mõttes välja tuua infoseminar, mida korraldas esmakordselt juhtkool (MHG) sellel aastal (2024) ning mida viis läbi Miina Härma Gümnaasiumi õpetaja Terje

Hallik. Kuna ma kehastasin õpilase rolli, et leida üldiselt infot Tartu ühiskatsete kohta, siis kuulasin ka antud seminari, kust tuli välja ebasobilik info edastamine õpilastele järgnevalt: *“Nii siin on küsimus, kust leiab need slaidid, et me paneme need ülesse, ma loodan, et teised gümnaasiumid ka panevad need enda lehele”* (Hallik, 2024, 43:32). Lisaks mainis Hallik ka koolide tahet saada endale kõige paremaid õpilasi: *“././ tugevaid õpilasi tahavad kõik, olenemata õpilase eelistusest”* (Hallik, 2024, 43:35). Seega võib täheldada, et kommunikatsiooni poolest jagatakse sihtrühmale infot ebaühtlaselt ning pigem keskendub iga kool enda vaatenurgast ühiskatsetele.

Seega tuleb eelnevale tuginedes välja, et koolide info väljasaatmine erinevate kanalite kaudu ning siis sihtrühma vastutus seda hankida, on saada- ja hangikommunikatsioon, mida pealtnäha kasutatakse Tartu ühiskatsetes ja üldises sisseastumise protsessis. Kuna antud töö kontekstis on sihtrühmaks õpetajad, õpilased ja lapsevanemad (Aab, 2015), siis on tõhus ja edukas suhtlus praegusel kiiresti areneva tehnoloogia ajastul ülimalt oluline, sh teadmine oma sihtrühmast, kellele sõnumid mõeldud on (Banerjee, 2009).

Teisalt, kuna teavet määratlevad Lauristin ja Vihalemm (1977:8) kui seda osa informatsioonist, mis on inimestele määratud ja kättesaadav neile arusaadaval ning kasutuskõlblikul kujul (loomuliku keele tekstidena, arvudena jne), siis ei saa kindlalt määratleda, kuidas sihtrühm seda mõistab. Kuna noored vajavad kommunikatsioonis ka analüüsi, mitte kõigest sõnumite edastamist (Raud, 2005), siis on vaja praktilist mudelit, mille järgi toimida.

Praktilise mudeli järgi on Tartu viis gümnaasiumit kasutanud saada-kommunikatsiooni ehk viisi saata teavet nii, et see ei eelda kohest vastust (Thomson, 2020). Gümnaasiumid on kasutanud info jagamiseks ka kodulehti, kus on erinevad kuupäevad, näiteks, millal test toimub, millal tulevad testide tulemused ning ka üldisem ja suurem dokument nimega “vastuvõtutingimused”. Viimases mainitud dokumendis on erinevate punktidenä välja toodud, mida kandideerija peaks teadma valitud kooli kohta.

Teisalt hankijad on antud töö raames info vastuvõtjad ehk õpilased ja õpetajad, kellele info suunatakse. Kuna koolide sidusrühmade hulk on märkimisväärselt laialdane (Tikerperi, 2023), siis on oluline teadvustada iga sihtgrupi heterogeensust ning arvestada seda ka erialase suhtluse planeerimisel (Tikerperi, 2023). Niisamuti on oluline arvestada sihtrühmade erinevat tausta ja hoiakuid (Tikerperi, 2020a), et säiliks edukas kommunikatsioon. Kuna riigi tasandil soovivad gümnaasiumid endale iga aasta uusi õpilasi ning õpilased haridusteed jätkata, siis on eesmärk sarnane, kuid teostus segane. Teisisõnu, kui koolid on isegi oma sihtrühmad kaardistanud, on siiski lähenemises olnud vajakajäämisi, nagu tuli välja ka infoseminarist, ning ei saa kindlalt öelda, et

sihtrühm ka mõistab edastatud infot, kuna nii Vaarik (2014) kui ka Tikerperi (2023) lisavad, et iga inimene võtab infot vastu vastavalt oma kogemusele ja reaalsusele. Arvestades viimast välja toodud mõtet, peavad õpilased ise hankima infot, kas siis koolide kodulehekülgedelt, sotsiaalmeediast või koolist.

Lisaks õpilastele kuulub koolide sihtrühma ka vanemad (Aab, 2015). Kuna varajane noorukiiga on aga keeruline periood (Coyle-Eastwicki, 2023), siis on lapsevanemate suurema tajutava sotsiaalse toetusega noortel paremad koolitulemused ning paremad tulemused matemaatikas ja üldine keskmine hinne (Coyle-Eastwick jt 2023). Seega on vanemate roll oma lapsele toeks olemisel väga määrav ja oluline. Samas toob Berge (2023) välja, et õpilaste haridustee toetus lapsevanema(te) poolt ei ole aga ühtlane kogu ühiskonnas just kultuuriliste, majanduslike ja sotsiaalsete ressursside osas.

Arvestades sihtrühma – õpilase ja nende vanemate – ootusi info saamisele ning mõelda, et seda tehakse hangi-kommunikatsiooni vaatest, siis väidan, et noortele info jagamist ei saa sellisel viisil teostada, kuna õpilase seisukohast on ühiskatsed suur eluotsus, kuid (elu)kogemusi vähe, siis selle kõige osas on info killustunud, keerukas ja kohati võib olla raske mõista.

Teisalt, kui koolide eesmärk on saada enda juurde häid õpilasi, mis tuli välja ka infoseminarist, kuid kui infojagamine sihtrühmale on killustunud ning seda teostatakse saada-kommunikatsiooni kaudu, siis võib see ka kujundada kooli mainet. Past (2007) on välja toonud, et organisatsiooni, antud juhul kooli maine, kujuneb sõnade ja tegude koosmõjus. Smith (2009) on lisanud, et see hõlmab endas nii planeeritud kui ka planeerimata sõnumeid, mida ettevõtte välja saadab. Seega, kuna koolide jaoks on nende maine oluline, sest seda seostatakse eelkõige akadeemiliste tulemustega (Heinaru, 2016), siis peavad koolid jagama efektiivset teavet enda tegevuste kohta ning hoidma suhtlust oluliste sihtrühmadega, eelkõige õpilaste, õpetajate ja lastevanematega (Porterfield ja Carnes, 2012).

Teisalt, ei saa taolise info edastamise juures ära unustada ka õpilase vaimset tervist, mis mängib samuti rolli sisseastumise protsessis. Ka vaimse tervise spetsialistid rõhutavad, et oluline on endale öelda, et ma olen piisav, kuid siiski oodatakse 15-16. aastaselt testi tehes maksimumilähedast tulemust (Jänese, 2023). Mõneti võib kandideeriva noore jaoks tekitada pinget ka konkurents, kuna kandideerivaid noori on siiski rohkem kui õppekohti (Orav, 2023). Näiteks eelneval aasta kevadel (2023) toimunud ühiskatsetele registreeris üle-eestiliselt kokku 4510 noort, kellest Tartu gümnaasiumidesse kandideeris 2010 noort, seega ligikaudu 900 õpilast ehk üle poolte

kandideerijatest jäid joone alla (Raudmäe, 2023). Niisiis, kas noor suudab kõiki eelnevaid tekstis välja toodud tegureid arvesse võttes olla info hankija või mitte.

2. UURINGU EESMÄRK JA UURIMISKÜSIMUSED

Teoreetilise konteksti põhjal sõnastan uurimisprobleemi: kuidas kandideerivad õpilased tajuvad Tartu ühiskatseid puudutava info selgust ja kas see teenib noorte huve. Seega on töö eesmärk välja selgitada, kuidas kirjeldavad 2024. aasta kevadel Tartu ühiskatsetele kandideerivad õpilased oma kogemusi sisseastumisega seotud info otsimisel. Töös on püstitatud järgmised uurimisküsimused:

- 1) Kuidas kirjeldavad noored infovajadust seoses gümnaasiumisse astumise ja ühiskatsetega?
- 2) Kuidas hindavad noored ühiskatsete kohta käiva info kättesaadavust ja piisavust?
- 3) Milliseid soovitusi on noortel ühiskatsete kommunikatsiooni arendamiseks?

3. METOODIKA

Kuna Tartu ühiskatseid on korraldatud juba kaheksa aastat, siis sellest olenemata ei ole põhjalikumalt uuritud, kui arusaadav ja kasulik on õpilastele info, mida jagatakse, ning milliseid arendusvõimalusi näevad kandideerivad noored kommunikatsiooni parandamisel. Töö eesmärk on analüüsida, kuidas 2024. aastal Tartu ühiskatsed läbivad õpilased hindavad sellele eelnenud kommunikatsiooni selgust ning kas see teenib noorte endi huve. Eesmärgi saavutamiseks olen valinud kvalitatiivse uurimisviisi, sest see võimaldab saada infot erinevate vaadete ja hoiakute kohta uuritavale teemale (Kalmus jt, 2015).

3.1 Valim

Antud bakalaureusetöö valimiks on eelkõige sihipärane valim, mis kuulub mittetõenäosuslike valimite hulka ehk autor valib ise välja uuringu fookusest lähtuvalt kriteeriumitele vastavad uuritavad, kellega viia läbi intervjuu (Rämmer, 2014). Valimi hulka kuuluvad põhikooliõpilased, kes osalesid 2024. aasta ühiskatsetel ning kelle vanusevahemik on 15-16(17). Oluliseks meetodi kriitikaks on kindlasti väike valim, mille pealt ei saa teha Tartu ühiskatsete kommunikatsiooni kohta üldistusi, kuid mille pealt saab näha arenguruumi info vahendamisel antud sihtrühmale. Eesmärk oli saada neilt katsete eelsel ajal teada kõige värskem kogemus ühiskatsega seotud infootsingute ja koolide poolt korraldatud kommunikatsiooni osas.

Intervjuuerimise protsess algas potentsiaalsete koolide kaardistamisega, et leida 9. klassi õpilaste hulgast intervjueeritavaid. Koostöös väljavalitud koolide õppejuhtidega leidsin Tartu põhikoolidest õpilased, kes olid nõus minuga intervjuud tegema. Kaks õpilast väljaspoolt Tartut sain lumepallivalimiga, st intervjueeritav õpilane soovitas mulle järgmist õpilast, keda võiks intervjueerida (Rämmer, 2014).

Kuna antud töös osalesid alaealised õpilased, siis pärast õpilastega esmast kontakti saamist saatsin neile e-kirja, mis sisaldas nii õpilase kui ka tema vanema nõusoleku lehte, kus oli kirjas, et intervjuus osalemine on vabatahtlik ning intervjueeritaval on õigus mitte osaleda või mitte vastata teatud küsimustele, samuti on tal õigus katkestada intervjuu hetkel, kui ta selleks soovi tunneb (Lepik jt, 2014). Seejärel leppisin juba õpilaste endiga kokku aja, mil saaksin viia läbi intervjuu

Zoomi keskkonnas. Otsustasin intervjuud läbi viia interneti teel, kuna see võimaldas lihtsamini leida ühist aega ning mugavdas protsessi mõlemale poolele.

Intervjueeritud õpilaste andmed (nimi, vanus, kool/õppeasutus) on töö autorile teada, aga kuna need ei ole töö seisukohast olulised, siis on vastavad andmed anonüümseks muudetud ning asendatud intervjueeritava järjekorranumbriga.

3.2 Andmete kogumine

Uurimisküsimustele vastuste saamiseks viisin kandideerivate õpilastega läbi poolstruktureeritud intervjuud (Lepik jt, 2014), mis võimaldavad järgida ette koostatud kava, kuid annavad võimaluse vestluse dünaamikast lähtuvalt küsimusi kohandada (Lagerspetz, 2017). Intervjuu viisin läbi seitsme õpilasega, kes kandideerisid 2024. aasta ühiskatsetel. Kõik intervjuud toimusid Zoomi keskkonnas enne ühiskatsete algust. Valituks osutus aasta 2024, kuna see andis võimaluse saada kõige värskemad tagasisidet ühiskatsete kohta hiljuti kandideerinud noortelt. Uurijal oli võimalus intervjuu käigus koguda infot läbi intervjueeritava kogemuste ja tähenduste (Kalmus jt, 2015). Kuna antud teema on uudne, siis võimaldab poolstruktureeritud intervjuu koguda infot intervjuukava järgi, kuid jätab ka mänguruumi küsimuste vahel liikumiseks (Lepik jt, 2014). Lisaks on antud uuringus olulised ka Tartu ühiskatsete kommunikatsiooni tulevikuvaated ning see, kuidas iga õpilane neid eraldi näeb, mispärast võimaldab poolstruktureeritud intervjuu ja kvalitatiivne sisuanalüüs seda teha (Lepik jt, 2014).

Eesmärgi saavutamiseks koostasin 17 intervjuu küsimust, mis lähtuvad antud töö teooriast. Küsimuste koostamisel jälgisin, et küsimused oleksid arutlevad ning annaksid võimaluse analüüsida. Küsimused koostasin vastavalt kolmele uurimisküsimusele. Samas sain pärast esimest intervjuud aru, et mõned küsimused korduvad ning on vaja neid muuta. Intervjueerimisel pidasin eetilisel oluliseks jälgida küsimuste arusaadavust, seega lihtsustasin õpilaste jaoks sõna kommunikatsioon sõnaga infovahetus/info, et oleks arusaadav, mida intervjueerija küsib (Lepik jt, 2014). Hiljem oma tööd tehes, olen muutunud taolised sõnad kommunikatsiooniks.

Intervjuuküsimuste valideerimiseks viisin seminaritöö käigus läbi prooviintervjuu (Lisa 2) õpilasega, kes osales Tartu ühiskatsetel 2023. aasta kevadel, algse eesmärgiga saada vastused kogu protsessi tervikuna läbinud noortelt. Samuti selleks, et näha, millised küsimused on adekvaatsed ning annavad infot ühiskatsete kommunikatsiooni osas. Prooviintervjuu tulemusena mõistsin, et antud töös on paremaks valimiks 9. klassi õpilased, kes sooritavad Tartu ühiskatsed 2024. aasta

kevadel, et saada võimalikult ajakohast teavet kandidaadi infovajadusest ja kommunikatsiooni kättesaadavuse osas. Kuna prooviintervjuust selgus, et noored ei pruugi olulisi aspekte nii suure ajanihkega mäletada ning mõned küsimused ei toetanud antud uurimisprobleemi, siis bakalaureusetöoks pidin küsimused vaatama üle kriitilise pilguga nii, et fookus püsiks ühiskatsete kommunikatsiooni olemusel, mitte näiteks testide sisul.

3.3 Andmeanalüüs

Uurimistulemuste analüüsiks kasutan kvalitatiivset induktiivset sisuanalüüsi, mis on antud töös hea meetod, kuna varasemad uuringud sama fenomeni kohta on vähesed või puuduvad üldse (Kalmus jt, 2015). Teisalt on kvalitatiivse sisuanalüüsi juures keeruline läbi töötada suuri valimeid, mis omakorda tingib vähese üldistatavuse (Kalmus jt, 2015). Analüüsi esimeses osas transkribeerisin intervjuud. Selleks kasutasin programmi VoiceWalker, mis võimaldab mul intervjuusid pidevalt üle kuulata. Seejärel hakkasin saadud tulemusi kodeerima. Kuna kvalitatiivse sisuanalüüsi alustegevus on kodeerimine, siis see võimaldab intervjuude transkriptsioonides orienteeruda ja vastavaid tekstilõike omavahel võrrelda ning avastada tõlgendusi, mis tavalise lugemisega välja ei tule (Kalmus jt, 2015).

Kvalitatiivne sisuanalüüs puhul on võimalik kasutada nii induktiivset kui ka deduktiivset meetodit. Induktiivne meetod on andmetest lähtuv meetod, aga deduktiivset meetodi puhul põhineb kategooriate loomine varasemal teoorial või uurimustel (Mayring, 2000). Kuna minu uurimuse puhul ei olnud eelnevalt määratletud kategooriaid, siis valisin analüüsimeetodiks induktiivse analüüsi. See tähendab, et olemasolevatest andmetest tekivad koodid ning koodidest omakorda luuakse kategooriad.

Seega, kasutades induktiivset meetodit liikusin kvalitatiivse sisuanalüüsi teise etapi juurde ehk asusin koode sarnasuse alusel kategooriatesse jaotama. Kategooria puhul on tegu uurija poolt loodud analüütilise üksusega, kuhu on koondatud sarnased koodid (Kalmus jt, 2015). Koodid kategoriseerin pea- ja alamkategooriateks, et need toetaksid töö teoreetilist osa ja annaksid vastuseid uurimisküsimustele. Näited kategooriate moodustamisest on täpsemalt välja toodud allolevas tabelis 3.

Tabel 3. Näide kategooriate moodustumisest

Kood	Alakategooria	Peakategooria
kõrvalise toetuse vajadus	Emotsionaalne pool protsessis	Kommunikatsiooni roll ühiskatsete protsessis
emotsionaalsed väljakutsed katsete eelselt ja ajal		
õpilaste meelestatus katsete suhtes		
õpilaste suhtumine omavahelisse konkurentsi		
katsete info struktureerimine		
infoallikate paljusus	Õpilaste tagasiside info kättesaadavuse ja piisavuse osas	
ebaolulise ja segase kommunikatsiooni jagamine	Kommunikatsiooni edasiarendamise võimalused	
õpetajatepoolne vähene tugi info jagamisel		
tehnilised tõrked		
keskse infokanali loomine info jagamiseks	Kommunikatsiooni edasiarendamise võimalused	
infolevitamise edendamine Tartu linnast väljaspool		

Kvalitatiivse sisuanalüüsi viimaseks sammuks on tulemuste kokkukirjutamine ja esitamine ning see toimub varasemalt loodud koodide ja kategooriate põhjal (Tikerperi, i.a). Tulemuste peatüki struktuuri loomiseks kasutasin meetodit, kus alapeatükid lähtuvad (ala)kategooriatest (Tikerperi, i.a).

Tulemuste osas on tarvilik kirjeldada lahti alakategooriad ja koodid ja nende omavahelised seosed ning samuti lisada illustreerimiseks väljavõtteid andmestikust, milleks minu uurimuse puhul olid intervjuukatked (Tikerperi, i.a). Intervjuukatked on ülejäänud tekstist selgelt eristatud, esitatud kursiivis ning kuigi nende pikkus võib varieeruda, otsustasin mõtete paremaks edastamiseks pigem lisada tervilikke lõike intervjuudest (Tikerperi, i.a).

Peatüki suurem eesmärk on saadud infokildude abil kirjeldada üldist fenomeni ehk mõtestada lahti, missugune on nende sisuline tähendus uuringu kontekstis. Siinkohal on oluline rõhutada, et uuringu käigus saadud tulemused kehtivad vaid uuritava valimi kohta ehk teisisõnu, ei ole need need tulemused üldistatavad laiemale populatsioonile (Kalmus jt, 2015)

4. TULEMUSED

Järgmistes alapeatükkides räägin lahti seitsme intervjuu tulemused, mis põhinevad 2024. aasta kevadel Tartu ühiskatsetel kandideerivate õpilaste subjektiivsetel hinnangutel ning mis näitavad nende tõlgendusi sisseastumisega seotud info otsimisel. Tulemused lähtuvad uurimisküsimustest ning neid illustreerivad väljavõtted intervjuudest.

4.1 Õpilaste tunnetus ühiskatsete protsessi osas

Kõrvalise abistamise vajadus. Ühiskatseteks valmistamise käigus toodi ka välja kõrvalise abi vajadus ning reeglina olid abi osutajateks kas pereliikmed või sõbrad. Sealjuures mainiti, et pakutud abi oli väga kasulik ning toetav ning ilma selleta oleks katsetega seonduvast infost tunduvalt keerulisem aru saada.

“Mul on õnneks õed, jaa, kes suunavad mind ja on abistanud valikute tegemisega.” (4. intervjuu)

Emotsionaalsed väljakutsed katsete eelselt ja selle ajal. Ühiskatsed kui edasist keskhariidusteed määrav sündmus tekitas õpilastes ka teatavat pinget ja ärevust. Tunti hirmu, stressi, ärevust, aga ka elevust. Sellega toimetulemiseks toodi välja, et piisav lühiajaline ettevalmistus katseteks ning eelkõige aastatepikkune hariduse omandamine koolis on see, mis aitavad tekitada rahu ning anda lootust soovitud tulemusele.

“Nii ma ütleks ausalt, pigem tunnen elevust kui ärevust.” (1. intervjuu)

“Aga nüüd, kui mõelda selle peale, et reedel ongi see, siis ma arvan, et ikka mingi väike pinget on ikka peal. Isegi väike ärevus. Ma olen ka oma koolikaaslasega rääkinud ja neil on ka samamoodi, et alles oli kaua aega jäänud, aga nüüd juba ongi need. Päris paljudel on hirm ja ärevus peal, et kuidas küll läheb see test.” (4. intervjuu)

Õpilaste suhtumine omavahelisse konkurentsi. Intervjueeritavad ei mõelnud otseselt omavahelisele konkurentssile, pigem oli peamine fookus enda sooritusel ning oldi teineteise suhtes toetavad ja abivalmid.

“././ ei mõtle selle peale ma ju olen õnnelik, kui nemad saavad ka siis sinna, kuhu nad tahavad ja et kui mina ei saa sinna ja tema saab näiteks, siis siis lihtsalt nii on. Olen sõbra üle ikka õnnelik. Ma ei saa midagi parata” (2. intervjuu)

Katsete info struktureerimine. Nii mitmedki intervjueritavad pidid info enda jaoks selgeks tegema mõne muu rakenduse abil või kasutades selleks paberit ja pliiatsit, et visuaalselt kogu info silme ees oleks. Selleks kasutati nii Exceli abi, kuhu info erinevate tulpadena kokku pandi või kirjutati endale paberilehe peale välja suurest infomassist see kõige olulisem. Samas töid õpilased ka välja, et see võtab omaette aja ning süvenemise, kuid eesmärgi nimel saada gümnaasiumisse sisse, ei saanud ka järeleandmisi teha.

Ühiskatseteks valmistujate tagasiside seoses infovajaduse ja üldise tunnetusega oli, et kõrvalise abi vajadus oli suur (seda kinnitasid enamik vastanutest), sest informatsiooni töötlemine oli väljakutsuv. Samuti toodi välja katsete-eelse ärevuse ja pingetundmist, sest tajuti, et ühel testipäeval on suur roll edasisel haridusteenekonnal. Informatsiooni töötlemisega seonduvalt lisati, et vajalik oli luua eraldi struktuur, et tõsta enda jaoks vajaminevat infot eraldi kokku, eesmärgiga lihtsustada arusaamist ning saada aru, mis on vastavas õppeasutuses nõutud.

4.2 Õpilaste tagasiside info kättesaadavuse ja piisavuse osas

Infoallikate paljusus. Erinevaid infoallikaid Tartu ühiskatsete osas on palju. Põhiliselt toodi infoallikateks välja infoseminar, klassijuhataja, avatud uste päevad, koolide koduleheküljed, vastuvõtutingimusi kirjeldav mitmeleheküljeline dokument, sõbrad/tuttavad. Toodi ka välja sotsiaalmeedia platvorm Instagram ning vanemate abi. Kõik intervjueritavad vaatasid läbi Zoomi-keskkonnas tehtud infoseminari, kus jagati tähtsamaid punkte ühiskatse kohta. Üldjoontes peaski infoseminar olema kasulik ning seda tundsid ka kõik intervjueritavad, kes seda kuulasid.

“Aga ma arvan, et see infotund, mis oli veebruaris, mis tegi Härma siis nende katsete kohta, see oli minu jaoks väga informeeriv.” (1. intervjuu).

Avatud uste päeva esiletõstmine infokanalina. Mitme intervjueritava puhul toodi välja eraldi, et avatud uste päevad olid väga informeerivad ning aitasid potentsiaalsele koolivalikule kaasa. Lisaks tavalisele infoväärtusele, mida oli võimalik leida erinevatest digitaalsetest infokanalitest, andis avatud uste päev võimaluse saada täpsemalt teavet kooli ajaloo, traditsioonide, kultuuri ja üldise olustiku kohta - need aitasid luua tervikliku mulje, millele tuginedes oli hea langetada

teadlik valik.

“/./ aga samas mõtlesin, et ma lähengi nagu avatud uste päevale ja ma vaatan, kuidas mulle selle kooli vibe on ja kõik inimesed, kõik õpetajad, kuidas minu jaoks tundub käisingi avastamas. Ma ei käinud ainult Kristjan Jaak Petersoni gümnaasiumis, sest et see oli meie koolipäeva ajal. Aga teistes ma käisin. Ma sain tänu avatud uste päevale just kuidagi aru, mis on see, mida mina kuidagi kooli või gümnaasiumi juures siis just väärtustan ja kuhu ma siis võib-olla ise rohkem tahaks minna ja kus ma kujutan ette, et ma igapäevaselt käiksin” (1. intervjuu)

Ebaolulise ja segase kommunikatsiooni jagamine. Oli noori, kes töid toodi välja segast ning ebaolulist kommunikatsiooni, mis raskendas õige info kättesaamist. Eelmises punktis välja toodud infoallikate paljusus muutis olukorra õpilaste jaoks veelgi väljakutsuvaks, kuna endale parasjagu vajaminevat infot tuli otsida paljudest allikatest ning selekteerimise töö oli mahukas. Nii mõnegi õpilase jaoks tekitas segadust pikad mitmeleheküljelised failid, kus oli sees ka info, mida nemad teada ei vaja.

“/./ ei pigem ei aidanud, kuna see infotund oli, siis see nagu aitas, aga need pdf-failid olid nii minu jaoks suti keerulised. Näiteks seal oli infot 11. klassi kohta, aga see mind ei puuduta. Ehk ajas pigem segadusse mind või nii” (4. intervjuu)

Samas oli ka neid õpilasi, kelle jaoks vastuvõtutingimuste fail probleeme ei tekitanud. Kui oldi võetud aega ning keskendunud sellele, siis saadi sellest väga hästi aru.

“Ei, kui tegelikult nagu mõttega lugeda tegelikult siis sai nagu kõigest aru.” (3. intervjuu)

Õpetajatepoolne vähene tugi info jagamisel. Intervjueerimise tulemusena selgus, et õpetajatepoolne infojagamine ühiskatsete kohta oli pigem minimaalne ning sisulisemat teavet, mis puudutab nendeks ettevalmistust, erinevaid valikuvariante, kaasamõtlemist ning taolist nõustamist, õpetajad ei osutanud. Pigem seisnes see protsess õpilaste iseseisvusel ning isiklikus motiivis ja initsiatiivis.

“Noo, natuke on nad rääkinud, aga mitte just palju. Nad pigem ei taha sellest, ma arvan, nii palju rääkida, tahavad et me ikka oma kooli jääksime edasi.” (6. intervjuu)

Tehnilised tõrked. Seoses 2024. aasta kevadel Tallinna ja Harjumaa riigigümnaasiumite ühiskatsete ajal esinenud tehniliste tõrgetega tuli intervjuude käigus arutluse alla ka teema tehnilistest rikestest. Kuigi antud valimi puhul ei väljendatud selles osas kartust ega ohutunnet, sest eksamid toimuvad paber kandjal, siis tunnistati, et antud olukorraga kaasnevast ebamugavusest ollakse siiski kursis, kuna sarnane tehnilise rikkega juhtum oli aset leidnud ühiskatseid tutvustavas infoseminaril.

“./ seal vist see asi jooksis kokku, nagu oligi, see maht oli täis, mis Zoom lubas, aga see salvestus läks vist ikkagi õnneks üles” (4. intervjuu)

Samas oli ka intervjuueeritavatest neid, keda Tallinnas toimu ei mõjutanud.

“Kuna meil on paber kandjal, siis ma arvan, et ohtu ei ole. Seal läks mingi süsteem nagu pekki, aga no ma väga ei karda. Aga kui meil ei oleks paber kandjal, siis jah, vast natuke ikka mõtleks selle peale.” (4. intervjuu)

Juhtkooli rolli mittemõistmine kommunikatsiooniprotsessis. Intervjuus toodi välja ka asjaolu, et ühiskatsete protsessi käigus jäi arusaamatuks juhtkooli roll ning seda eelkõige kommunikatsiooniprotsessis. Kuna koole oli protsessis 5 tükki ning iga kooli veebilehel oli oma informatsioon ning samuti oli ka juhtkooli veebileht infoallikas, siis tekitas segadust, et millisest kanalist oleks kõige õigem infot tarbida ning kuhu pöörduda lisaküsimuste korral ja kuidas olla kindel, et info on täpne ja usaldusväärne.

“Mul on tunne, et see oleks võib-olla natuke kompaktsem ja natuke loogilisem, kuna praegu ongi see, et no kuna nagu Miina härma gümnaasium korraldab neid katseid, siis peamine info liigub seal, siis tähendab kodulehel. (1. intervjuu)

Kokkuvõtvalt leidsid intervjuueeritavad, et erinevate allikate peale oli informatsiooni ühiskatsete kohta palju ning lisaks sellele esines ka ebaselget kommunikatsiooni, mis kandideerijates segadust tekitas. Õpilased tõid veel negatiivsena välja, et esines tarbetu informatsiooni jagamist ning ebapiisavat tuge õpetajatelt.

4.3 Kommunikatsiooni edasiarendamise võimalused

Keskse infokanali loomine info jagamiseks. Paljudel puhkudel tuli valimi hulgast välja, et keskne infokanal ühiskatsete info jaoks lihtsustaks õpilaste jaoks olukorda ning muudaks info kättesaamise selgemaks. Sellisel moel oleks info ühes kohas koos ning ära jääks orienteerumine mitme eri infoallika vahel. Iga õppeasutuse infokanali läbitöötamine on aeganõudev ning formaadi ja stiili erisustest tulenevad arusaamatused muudavad õpilaste jaoks info omastamise keeruliseks.

././ mmm.. ma arvan, et lihtsam oleks, kui kuskil ühes kohas oleks info, et noh mingi ühel leheküljel saaks kõike näha näiteks. Aga ma hetkel ei ole leidnud seda, praegu kõik eraldi ikka” (6. intervjuu)

Infolevitamise edendamine Tartu linnast väljaspool. Võimaliku soovitusena toodi välja infoleviku suurendamist Tartust väljaspool, et ka näiteks lähimaakondades õppivad noored oleksid kursis ühiskatsete võimalustega ning omaksid julgust kaaluda edasiste õpingute jaoks mõnda Tartu gümnaasiumi. Osati haakub antud punkt ka eelnevaga, kus potentsiaalne keskne infokanal muudaks niigi geograafiliselt eemal asuvate õpilaste jaoks info kättesaadavust kergemaks.

“Ma arvan, et kui ma ei õpiks linna koolis, siis mul oleks raske infot kätte saada. Aga mul on hetkel ikkagi see info olemas, mida teadma peaks.” (4. intervjuu)

Ühiskatsetega seonduva info efektiivsemaks muutmine. Intervjueerimise tulemusena selgus asjaolu, et jagatav info struktuur võiks olla lihtsam – suurem rõhk võiks olla konkreetsetel nõudmistel katsete osas ning toodi välja, et teatud detailide väljatoomine tekitab õpilastes hoopis segadust. Suurel määral haakub see punkt ühise infokanali soovitusel, seega oleks ühiskatsete korraldajatel mõtteainet – lisaks potentsiaalsele ühisele infokanali loomisele võiks esmalt leida parandamiskohti olemasoleva tekstikujulise informatsiooni osas.

“Ei, kui tegelikult nagu mõttega lugeda tegelikult siis nagu kõigest aru, aga. Ta nagu noh, võib-olla kõige lihtsamini ei ole täiesti kirjutatud, aga seal on nagu jah, rohkem seda, et nendest reeglitest ja soovidest, et ikkagi seda infot on võib-olla isegi natuke palju, lihtsalt et nagu iga kooli kohta, nagu ma ütlesin, et lugeda, aga ei, no tegelikult nagu saab aru, et selles mõttes, et see võtab aega kõike lugeda.” (3. intervjuu)

Ühiskatsete kommunikatsiooni peamiseks arenguvõimaluseks õpilaste sõnul nähti ühise infokanali loomist, kuhu oleks võimalik koondada kogu vajaminev teave nii õpilastele kui ka vanematele, mis lihtsustaks kogu protsessi. Lisaks toodi välja, et infolevik võiks olla parem ka Tartu piirkonnast väljaspool, et ka lähimaakondades asuvad noored oleksid paremini kursis Tartus edasiõppimiste võimalustega.

5. JÄRELDUSED JA DISKUSSIOON

Tehtud intervjuudest selgus, et kõigi intervjuueeritavate jaoks on edasiõppimine olulise tähtsusega eluvalik ja seega on vältimatu läbi teha ühiskatsed kui samm eesmärgi suunas. Noortelt saadud tulemused kinnitasid, et nad on Tartu ühiskatse kommunikatsiooni mudelis hankijad, mida illustreerib allolev tabel.

	Saada	Hangi
Näited meetodist	Koolid, infoseminar, avatud uste päevad, sotsiaalmeedia platvormid (Instagram)	Koolide koduleheküljed, ühiskatsetega seotud infodokumendid

Tabel 2. Näited meetodist (Autori tabel)

Teisalt, kuna info saadetakse edasi suurele auditooriumile (Hunt, 2007) ning mis on anonüümne, sarnaselt massikommunikatsioonile (Wright, 1963, viidatud Kõuts-Klemm ja Seppel, 2018: 24 kaudu), siis nagu tulemustest selgus ootavad õpilased rohkem info kättesaadavust ja selgust ehk saada-hangi kommunikatsiooni kaudu ei jõuta siiski päris soovitud sihtrühmade liikmeteni.

Lisaks selgus, et kuna kommunikatsioonis on oluline arvestada iga sihtgrupi võimalikku heterogeensust (Tikerperi, 2023) ning oluline oleks ka noortele anda terviklahendusi pakkuv kommunikatsioonikanal (Aab, 2015), vajavadki õpilased ühte allikat, kus kogu info ühiskatsete kohta oleks olemas, et vähendada pinget ja arusaamatust.

Sellegipoolest ei saa üldistada seitsme intervjuu tulemuste põhjal Tartu ühiskatsete kommunikatsiooni heast või halvast küljest. Järgnevalt vaatlen, millised seosed intervjuueeritavate vastuste ja teoreetiliste materjalide vahel on. Lisaks toon sellesse peatükki sisse selle, kuidas oleks veel võimalik teemavaldkonda uurida.

5.1. Noorte infovajaduse tunnetus protsessis

Tulemustest selgus, et suurem osa intervjuueeritud õpilaste jaoks oli kõrvaline toetus oluline ning aitas protsessis järjel hoida. Ka antud töö teoreetilises osas on Coyle-Eastwick (jt, 2023) tõdenud, et vanemate suurema tajutava sotsiaalse toetusega noortel on üldised paremad koolitulemused. Teisalt oli intervjuueeritavad, kelle jaoks on ühiskatsete test suure osakaaluga ning mis omakorda tekitab hirmu ja pinget. Paralleeli saab tõmmata antud töö teoreetilise osaga, kus Jänese (2023) on

välja toonud, et noortelt oodatakse maksimumilähedast tulemust, kuid oluline on seejuures endale öelda, et ma olen piisav ja saan hakkama. Seega on noorte jaoks oluline nii tugivõrgustik kui ka toetuse avaldamine stressirohkel ajal.

Katsete info struktureerimise osas oli intervjueeritavaid, kes pidid enda jaoks kätte saadud info lihtsustama, kuna allikaid, kus teave oli, oli mitmeid ning erinevaid. Teoreetilises osas olen välja toonud Tikerperi (2023) mõtte, et iga inimene võtab infot vastu vastavalt oma kogemusele ja reaalsusele. Viimasest lausest lähtudes on ka vajalik koolidel sõnumit edastades meeles pidada McQuail'i (2003:10) küsimusi ehk kelle vahel, mis eesmärgiga, kuidas, mille kohta ja millist mõju avaldab kommunikatsioon. Seega on väga oluline info välja saatmisel arvestada nii iga sihtgrupi heterogeensust kui seda, kuidas sõnumit edastada.

5.2 Noorte vajadus info kättesaadavusel

Intervjuu tulemustest selgus, et allikaid ühiskatsete info kättesaamiseks on palju ning see omakorda tekitas mõne intervjueeritava õpilase puhul ebaselgust. Kuna praegusel kiiresti areneva tehnoloogia ajastul on ülimalt oluline teada oma sihtrühma, kellele sõnumid mõeldud on (Banerjee, 2009), sest kanali kaudu edastatav sõnum mõjutab seda, kuidas sihtrühm teabe vastu võtab (Dingwall jt, 2015), siis on oluline mitte ainult sihtrühmade tundmine ja nende huvidest lähtumine, vaid ka dialoogilist suhtlust võimaldavate suhtluskanalite ja -meetodite valimine (Tikerperi, 2023). Eelnevat teksti illustreerib ka joonis 2. peatükis 1.4, kus sõnumiedastajaid on mitmeid, seal vahel veel vahendajad ning alles siis vastuvõtjad.

Samas toodi positiivse poolena välja avatud uste päev kui infokanal lõpliku otsuste tegemisel. Kuna ka teoreetilises osas olen välja toonud ühe infoallikana avatud uste päeva, siis oli see minu jaoks väga tore tõdemus, et ka kandideerivatel noortel on sellest kasu.

Teisalt oli intervjueeritavate jaoks puudus suurem õpetajate toetus ja info jagamine ühiskatsete osas. Teoriast saab paralleeli tuua Tikerperi (2020) välja öeldud mõtte, et eduka kommunikatsiooni tagab sihtgrupipõhised sõnumid ning koolid peavad arvestama erisustega nii õpilase kui vanema puhul. Seega taandub see taaskord sellele, kui oluline on noorte jaoks tugi ja toetus nii koolis kui ka väljastpoolt kooli.

Tulemustest selgus ka, et mõni intervjueeritav ei mõistnud juhtkooli rolli just info jagamisel. Teoreetilises osas olen samuti välja toonud oma mõtte, et kuna iga aasta koordineerib ühiskatseid üks Tartu viiest gümnaasiumist, siis ei saa ka välistada, et juhitud kool suunab sihtrühma just enda kooli infokanaliteni. Kuna ka tulemustest tuli see, mis on teoreetilises osas kirja pandud välja, siis tuleb siit välja mõttekoht edaspidiseks juhtkooli rolli osas.

5.3 Arenguruum Tartu ühiskatsete kommunikatsioonis

Arenguruumi kohapealt tuli aga tulemustest välja see, et kõik intervjueeritud õpilased tunnevad puudust ühtsest allikast, kus info oleks. Peamine info ühiskatsete kohta liigub interneti kaudu, on selleks siis näiteks viie gümnaasiumi kodulehe külastamine või infoseminari kuulamine Zoomi-keskkonnas. Eespool teoreetilises osas olen välja toonud Gilpini (2010) mõtte, et kuigi tänapäeval on lihtsam infot edastada ja koolide veebilehed on olulised suhtluskanalid, siis teisalt on keerulisem jõuda sellega sihtrühmani. Seega vajaksid noored selget kanalit, kus oleks kõik ühiskatsetega seotud info olemas.

5.4 Edasised uuringud

Taolist uurimust saaks Eestis teha kindlasti sarnasel teemal, näiteks suurendades valimit või lisada ka Tallinna ühiskatsetele kandideerivate noorte nägemus testist. Eespool olen ka välja toonud, et Tartu ühiskatsete kommunikatsiooni ei ole varasemalt uuritud ning seepärast saaks kindlasti seda töö teemaalt lähtuvalt laiahaardelisemaks muuta. Praegune bakalaureusetöö keskendub õpilaste vaatepunktist ühiskatsetele, kuid võimalus on ka lisada õpetajad või õppejuhid valimisse, mis annaksid kindlasti veel põhjalikuma selguse töö teemale. Sarnase töö teemaalt võiks edasi uurida ka hoopis kvantitatiivse uurimismeetodiga, et oled võimalik teha suuremaid üldistusi, kuid see eeldaks ka laiemat valimit. Niisamuti saab antud tööd uurida eraldi ka ainult Tallinna ühiskatsete kommunikatsiooni osas ehk võtta valimiks sealsed kandideerivad noored.

KOKKUVÕTE

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärk oli analüüsida, kuidas Tartu ühiskatseid läbivad õpilased hindavad sellele eelnenud kommunikatsiooni selgust ning kas see teenib noorte endi huve.

Töö teoreetilises osas kirjeldati üldhariduskoolide kommunikatsiooni, sh sihtrühma ja kanaleid. Samuti räägiti Tartu ühiskatsete olemusest ning selle kommunikatsiooni praktilise mudeli järgi. Teoreetiline osa keskendus ka sellele, miks on oluline arvestada sihtrühma ja õige kanali valikuga.

Bakalaureusetöö raames viidi läbi seitse poolstruktureeritud intervjuud 2024. aastal Tartu ühiskatsetele kandideerivate õpilastega, et mõista, kuidas hetkel Tartu ühiskatsete info toetab neid ning mida nad vajaksid lisaks. Tartu ühiskatsed on üle-eestiline gümnaasiumisse pääsev test, mis õpilaste jaoks on olulise tähtsusega, seepärast on seal tehtav kommunikatsioon ka äärmiselt oluline, et oleks sihtgrupipõhine ja õige kanali valikuga.

Tööst selgus, et kandideerivate õpilaste jaoks on oluline, et kogu info oleks ühtselt mõistetav ning ühes allikas. Samas selgus ka, et isegi, kui infoallikaid oli palju, siis mõnede õpilaste jaoks ei osutunud sealt endale kasuliku info välja võtmine probleemiks, aga oli ka neid, kelle jaoks tekitas see arusaamatusi. Tööst selgus veel, et oli õpilasi, kes suutsid testi võtta kui positiivset proovikivi, aga teiste jaoks tekitas liigne pinge ja hirm ebaõnnestumise ees suuremat segadust. Seejuures aga pidasid õpilased äärmiselt oluliseks kõrvalise toetuse olemasolu. Igal juhul on oluline rõhutada, et puudujääke Tartu ühiskatsete kommunikatsioonis on, aga kas seda ka ise teatakse ning sellele tähelepanu pööratakse, on teine küsimus. Samas on ka selge see, et tänapäeval ei saa kõigest informeerimisega noort aidata, neil on vaja mõista ning vajadusel saada esitada küsimusi, mis neid edasi aitaks.

Üldiselt selgus, et Tartu ühiskatsete kommunikatsioonis on sarnasusi massikommunikatsiooniga ning kui õpilased soovivad leida infot, siis peavad nad seda ise hankima. Üldiselt saab veel lisada, et Tartu ühiskatsete kommunikatsioonis on arenguruumi pakkumaks tulevastele kandideerivatele noortele paremat kommunikatsiooni ja ligipääsu informatsioonile. Niisamuti mõeldes õpilastele, kes kandideerivad väljastpoolt Tartu linna.

Summary

The purpose of this bachelor's thesis was to analyze how the students participating in the joint tests of Tartu evaluate the clarity of the communication that preceded it and whether it serves the interests of the young people themselves.

The theoretical part of the work described the communication of general education schools, including the target group and channels. They also talked about the nature of joint experiments in Tartu and the practical model of its communication. The theoretical part also focused on why it is important to consider the target group and the choice of the right channel.

As part of the bachelor's thesis, seven semi-structured interviews were conducted with students applying for Tartu joint tests in 2024, in order to understand how the Tartu joint tests information currently supports them and what they would need in addition. The Tartu joint tests are an all-Estonian test for entrance to high school, which is of great significance for students, that is why the communication made there is also extremely important to be based on the target group and with the right choice of channel.

The work revealed that it is important for applying students that all information is comprehensible and in one source. At the same time, it also turned out that even if there were many sources of information, for some students extracting useful information from them did not turn out to be a problem, but there were also those for whom it caused misunderstandings. The work also revealed that there were students who were able to take the test as a positive touchstone, but for others, excessive tension and fear of failure caused greater confusion. In doing so, the students considered the presence of external support to be extremely important. In any case, it is important to emphasize that there are shortcomings in the communication of the Tartu joint tests, but whether this is known and paid attention to is another question. At the same time, it is also clear that nowadays you cannot help young people by informing them about everything, they need to understand and, if necessary, be able to ask questions that would help them further.

In general, it turned out that the communication of the Tartu joint tests has similarities with mass communication, and if students want to find information, they have to find it themselves. In general, it can be added that there is room for improvement in the communication of the Tartu

joint tests in order to offer better communication and access to information to the future young candidates. Likewise, thinking about students who apply from outside the city of Tartu.

LISAD

Lisa 1. Intervjuu küsimused

Uurimisprobleem: Kuidas erinevate koolide poolt korraldatud kommunikatsioon teenib kandideerivate noorte huve?

Uurimisküsimused:

1. Kuidas kirjeldavad noored ühiskatsetega seotud infovajadust?
2. Kuidas kirjeldavad noored ühiskatsetega seotud info kättesaadavust ja piisavust?
3. Milliseid soovitusi annavad noored ühiskatsete kommunikatsiooni korraldamiseks?

Koostas kokku 20 küsimust, mis annavad vastused püstitatud uurimisküsimustele.

Enne intervjuu algust küsin intervjuueeritavalt, kas tohin teda Sinatada, kuna küsitlen 9.klassi õpilast, siis sina-vormis intervjuu tegemine võib muuta ta vastuseid andes avatumaks, sest oleme võrdsetel alustel intervjuud tegemas.

Enne küsimuste esitamist soovin intervjuueeritavalt saada taustinfot järgmiste küsimustega:

1. Millises koolis Sa täna õpid?
2. Millistesse gümnaasiumidesse soovid kandideerida?
3. Millest tuleneb Sinu koolide eelistus?

Küsimused

(info plokk)

- 1) Kuidas ja kust Sa leidsid infot Tartu ühiskatsete kohta?
- 2) Millist info Sa oled juba leidnud ühiskatsete kohta?
- 3) Mida on Sinu arvates noortel vaja teada ühiskatsete info osas?
- 4) (kui ei vasta sellele juba eelnevate küsimustega, siis: Kui hästi või halvasti said aru ühiskatsete infost?)
- 5) Kas ja kui palju Sa oled uurinud eelteadmisi ühiskatsete osas eelnevatelt õpilastelt, kes samuti on testi teinud?
- 6) Kas oled osalenud koolide avatud uste päevadel? Miks?
- 7) Kas ja kui palju infot ühiskatsete kohta oled saanud oma õpetajatelt praegu?
- 8) Mida andis Sulle juurde erinevate koolide kodulehel olev info ühiskatsete osas?

(kanalite plokk)

- 9) Milliseid kanaleid kasutasid, et infot leida? (koolide veebilehti, avatud uste päevad, infomessid, õpetajatelt info saamine, sõpradelt info saamine)
- 10) Kas tunnend, et Sinu arvates võiks veel olla mõni kanal, kus on ühiskatsete info olemas?
Kui jah, siis miks Sa nii arvad?

(sihtrühma plokk)

- 11) Kas Sinu arvates on olemasolev info mõeldud sulle või sinu vanemale, et seda mõista? Või hoopis õpetajatele
- 12) Kui selge oli Sinu jaoks ühiskatsete info lausestus/sõnastus? Mis tekitas raskusi?
- 13) Kas ja kui palju Sinu vanemad huvitusid ühiskatsete kohta?
- 14) Kas vanem(ad) aitasid Sul mõista ühiskatsete kohta käivat infot või said ise kõigest aru?

(emotsionaalne plokk)

- 15) Kas Sa oled tundnud ärevust, pinget või tunnet ei saa hakkama seoses tulevase ühiskatse sooritamisega? Milliseid? Kirjelda neid emotsioone.

16) Mis tekitab Sinu kõige rohkem ebakindlust seoses ühiskatsete sooritamisega? Kui oluline on Sinu jaoks ühiskatsete test? Miks?

(soovituste plokk)

17) Millistelt kanalitelt oli Sinu arvates kõige parem infot saada? Mida sa soovitaksid tulevastele kandideerijatele?

Lisa 2. Prooviintervjuu küsimused

Uurimisprobleem: Kuidas erinevate koolide poolt korraldatud kommunikatsioon teenib kandideerivate noorte huve?

Uurimisküsimused:

1. Kuidas kirjeldavad noored ühiskatsetega seotud infovajadust?
2. Kuidas kirjeldavad noored ühiskatsetega seotud info kättesaadavust ja piisavust?
3. Milliseid soovitusi annavad noored ühiskatsete kommunikatsiooni korraldamiseks?

Koostasid kokku 23 küsimust, mis annavad vastused püstitatud uurimisküsimustele.

Enne küsimuste esitamist soovin intervjuueeritavalt saada taustinfot järgmiste küsimustega:

1. Mis koolis Sa täna õpid?
2. Millistesse gümnaasiumidesse soovid kandideerida?
3. Millest tuleneb Sinu koolide eelistus?

Küsimused

(info plokk)

- 1) Kuidas ja kust Sa leidsid infot Tartu ühiskatsete kohta?
- 2) Millist info Sa oled juba leidnud ühiskatsete kohta?
- 3) Mida on Sinu arvates noortel vaja teada ühiskatsete info osas?
- 4) (kui ei vasta sellele juba eelnevate küsimustega, siis: Kui hästi või halvasti said aru ühiskatsete infost?)
- 5) Kas ja kui palju Sa oled uurinud eelteadmisi ühiskatsete osas eelnevatelt õpilastelt, kes samuti on testi teinud?
- 6) Kas oled osalenud koolide avatud uste päevadel? Miks?

- 7) Kas ja kui palju infot ühiskatsete kohta oled saanud oma õpetajatelt praegu?
- 8) Mida andis Sulle juurde erinevate koolide kodulehel olev info ühiskatsete osas?

(kanalite plokk)

- 9) Milliseid kanaleid kasutasid, et infot leida? (koolide veebilehti, avatud uste päevad, infomessid, õpetajatelt info saamine, sõpradelt info saamine)
- 10) Kas tunnend, et Sinu arvates võiks veel olla mõni kanal, kus on ühiskatsete info olemas?
Kui jah, siis miks Sa nii arvad?

(sihtrühma plokk)

- 11) Kas Sinu arvates on olemasolev info mõeldud sulle või sinu vanemale, et seda mõista? Või hoopis õpetajatele
- 12) Kui selge oli Sinu jaoks ühiskatsete info lausestus/sõnastus? Mis tekitas raskusi?
- 13) Kuidas moodi Sina sooviksid infot saada ühiskatsete kohta?
- 14) Kas ja kui palju Sinu vanemad huvitusid ühiskatsete kohta?
- 15) Kas vanem(ad) aitasisid Sul mõista ühiskatsete kohta käivat infot või said ise kõigest aru?

(emotsionaalne plokk)

- 16) Kas Sa oled tundnud ärevust, pinget või tunnet ei saa hakkama seoses tulevase ühiskatse sooritamisega? Milliseid? Kirjelda neid emotsioone.
- 17) Mis tekitab Sinus kõige rohkem ebakindlust seoses ühiskatsete sooritamisega? Kui oluline on Sinu jaoks ühiskatsete test? Miks?
- 18) Milline seisukoht on sul konkurentsiga teiste õpilaste ees?
- 19) Milliseid järgmisi faktoreid oled tundnud? Ühiskonna survet? Vanemate survet? Iseenda tekitatud survet?

(soovituste plokk)

- 20) Millistelt kanalitelt oli Sinu arvates kõige parem infot saada? Mida sa soovitaksid tulevastele kandideerijatele?

Lisa 3. Nõusoleku leht õpilasele

TEABE- JA INFORMEERITUD NÕUSOLEKU LEHT ÕPILASTELE

Hea õpilane!

Palun Sul osaleda bakalaureusetöös “Tartu gümnaasiumide ühiskatsete kommunikatsioon sihtrühmade perspektiivist” intervjuus. Olen Sulle koostöö eest väga tänulik.

Minu bakalaureusetöö eesmärk

Töö eesmärk on välja selgitada, kuidas kirjeldavad 2024. aasta kevadel Tartu ühiskatsetel gümnaasiumisse kandideerivad noored oma kogemusi sisseastumisega seotud info otsimisel. Tahan Sinuga vestelda järgnevatel teemadel:

- 1) Kuidas hindavad noored ühiskatsete kohta käiva info kättesaadavust ja piisavust?
- 2) Kuidas kirjeldavad noored infovajadust seoses gümnaasiumisse astumise ja ühiskatsetega?
- 3) Milliseid soovitusi on noortel ühiskatsete kommunikatsiooni arendamiseks?

Mis juhtub, kui otsustan selles uuringus taas osaleda?

Uuringus osalemine tähendab intervjuu tegemist veebi kaudu (Zoomis) töö autoriga Anett Aasmäega. Küsimused puudutavad Sinu infovajadust seoses Tartu ühiskatsetega. Küsin Sinult erinevaid küsimusi seoses Tartu ühiskatsetega. Võib juhtuda, et mõnele küsimusele küsin lisaküsimusi. Kartma ei pea midagi!

Intervjuu tegemise aeg sõltub vastajast, kuid umbes 45-60min. Võid igal hetkel otsustada, et ei soovi enam osaleda. Võid olla kindel, et see on OK ega too kaasa halbu tagajärgi. Kõik andmed muudetakse anonüümseks ja tänu sellele ei ole võimalik neid Sinu isikuga kokku viia. See tähendab, et mitte keegi (nt Su vanemad, õpetajad või klassikaaslased) ei saa teada, kuidas Sa intervjuu küsimustele vastasid.

Informeeritud nõusolek

Kirjuta iga lause taha JAH või Ei ning saada mulle täidetud vorm tagasi samale e-mailile.

- Olen lugenud uuringu teabelehte ja mõistan täielikult selle sisu.
- Olen nõus selles uuringus osalema.
- Saan aru, et selles uuringus osalemine on vabatahtlik ning et osalemisest on võimalik igal ajal loobuda.

Lisa 4. Nõusolekuleht vanemale

“ Tartu gümnaasiumide ühiskatsete kommunikatsioon kandideerivate noorte vaatest” teabe- ja nõusolekuleht

Hea lapsevanem!

Teie laps on palutud osalema Tartu Ülikooli ajakirjanduse ja kommunikatsiooni eriala 3. aasta tudengi Anett Aasmäe bakalaureusetöö “Tartu gümnaasiumide ühiskatsete kommunikatsioon sihtrühmade perspektiivist” raames intervjuule.

Lapse osalemiseks nõusoleku andmiseks on oluline saada ülevaade uuringu eesmärkidest ja sisust. Seetõttu palun, et loeksite alljärgneva teksti läbi ja esitaksite vajadusel täpsustavaid küsimusi. [L1] [SEP]

Töö eesmärgid

Töö keskendub 15-16/17-aastastele noortele. Nendega intervjuud tehes ning seda hiljem analüüsides on eesmärk jõuda paremale arusaamisele sellest, kuidas erinevate ja omavahel konkureerivate koolide poolt korraldatud kommunikatsioon teenib kandideerivate noorte huve. Sellest lähtuvalt soovin töö raames saada vastused järgnevatele teemaplokkidele:

- 1) Kuidas kirjeldavad noored ühiskatsetega seotud infovajadust?
- 2) Kuidas kirjeldavad noored ühiskatsetega seotud info kättesaadavust ja piisavust?
- 3) Milliseid soovitusi annavad noored ühiskatsete kommunikatsiooni korraldamiseks?

Osalemise tulemused, kasutegurid ja võimalikud riskid

Palume Teil kinnitada, et Teie laps saab intervjuul osaleda. Intervjuu kestab ligikaudu 45-60 minutit, kõneldu heli salvestatakse. Intervjuu Teie lapsega teen Zoomi kaudu.

Osalemisest ei tulene Teile ja Teie lapsele mingisuguseid riske ega kahju. Intervjueeritav võib igal ajal ja põhjenduseeta loobuda vastamast konkreetsetele küsimustele või intervjuus osalemisest üldiselt ilma, et see tooks kaasa mingeid negatiivseid tagajärgi.

Privaatsus ja andmete töötlemine

Teie ega Teie lapse isikuandmeid ei edastata kolmandatele osapooltele. Intervjuude analüüsimine toimub anonüümseks muudetud kujul, kus Teie lapse nimi on asendatud koodiga ning tema isiku

kaudset tuvastamist võimaldav informatsioon on eemaldatud. Teie lapse isikuga seotud info ja temaga tehtud intervjuude salvestused hävitatakse niipea, kui see pole enam uurimistööks vajalik. Transkriptsioone võib vajadusel näha töö juhendaja ning erandjuhtudel on kaitsmiskomisjonil õigus veenduda nende autentsuses.

Lisainformatsiooni saate küsida minult, Anett Aasmäelt.

Nõusolek lapse uuringus osalemiseks

Mind,,
on informeeritud ülalmainitud uuringust ja ma olen teadlik läbiviidava uurimistöö eesmärgist, uuringu metoodikast ja uuringus osalemise võimalusest. Mõistan, et uuringus osalemine toimub vabatahtlikkuse alusel. Kinnitan oma lapse nõusolekut selles osalemiseks täidetud vormiga, mille saadan tagasi töö läbiviijale Anett Aasmäele, emailile: xxx (*muudetud bakalaureusetöök*)

Kuupäev, kuu, aasta: märts 2024

KASUTATUD KIRJANDUS

Aab, A. (2015). Hariduskommunikatsioon Eestis: praktikad ja võimalused. *Kaja*, 25, 7–9

Aidla, A. (2009). *The impact of individual and organisational factors on academic performance in Estonian general educational schools*. Doktoritöö, Tartu Ülikool. Tartu Ülikooli digitaalarhiiv. <https://dspace.ut.ee/items/6a1bceb5-8f3f-478c-844d-8501285eb4fe>

Banerjee, S. (2009). Marketing communication through brand placement: A strategic roadmap. *Journal of Marketing & Communication*, 5(2)

Berge, J.M., Simone, M., Eisenberg, M.E., Loth, K., Sherwood, N.E ja Neumark-Sztainer, D. (2023). Can We Talk?: An Exploratory Examination of Communication Patterns Between Emerging Adults and their Parents. *Journal of Child and Family Studies*, 32, 1571–1582. <https://doi.org/10.1007/s10826-023-02563-7>

Blaubrück, A.-L. (2023). Tartu gümnaasiumide ühiskatsed on kasvanud üle-eestiliseks. *Õpetajate Leht*, 7. märts. Kasutatud 04.01.2024, <https://opleht.ee/2023/03/tartu-gumnaasiumite-uhiskatsed-on-kasvanud-ule-eestiliseks/>

Broadbent, D. E. (1958). Perception and communication. New York: Pergamon Press.

Communication: push, pull, and interactive approaches. (i.a.). Kasutatud 20.05.2024, <https://louderthanten.com/resources/communication/push-pull-interactive-communication#pull>

Coyle-Eastwick, S., Rueger, S.Y., Chen, Z.J., Case, S.P., Chen, P ja Eveleigh, E. (2023). Support from Mothers and Fathers on Academic Functioning: More Similarities than Differences Across Socioeconomic Groups. *Journal of Child and Family Studies*, 32, 1946–1961. <https://doi.org/10.1007/s10826-023-02590-4>

Dingwall, J.R., Labrie, C., McLennon, T. and Underwood, L. (2015). Professional Communications. Olds College: Campus Alberta. Kasutatud 02.03.2024, <https://ecampusontario.pressbooks.pub/profcommsontario/chapter/communication-channel/>

Dwyer, F. M. (1978). Strategies for improving visual learning. State College, PA: Learning Services.

- Feigenbaum, E. A., & Simon, H. A. (1963). Brief notes on the EPAM theory of verbal learning. In C. N. Confer & B. S. Musgrave (Eds.), *Verbal behavior and learning*. New York: McGraw-Hill.
- Fiske, J. (1991). *Introduction to Communication*. London: New York: Routledge.
- Fiske, J. (2002). *Introduction to Communication Studies*. London: New York: Routledge.
- Frazier, G. L. (1999). Organizing and Managing Channels of Distribution. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 27(2), 226-240.
- Gilpin, D. (2010). Organizational image construction in a fragmented online media environment. *Journal of Public Relations Research*, 22(3), 265-287.
- Hallik, T. (2024). Infoseminar. <https://drive.google.com/file/d/1oImn2-P5zbZnRp4FHY6t8WmjTZwZHNTf/view>
- Haridusosakond. (i.a). Tartu linna kodulehekül. Kasutatud 20.05.2024, <https://tartu.ee/et/haridusosakond>
- Haridus- ja teadusministeeriumi kodulehekül. (i.a). Kasutatud 31.12.2023, https://www.hm.ee/otsing?search_term=%C3%BChiskatsed&sort_by=created
- Haridus- ja teadusministeeriumi kodulehekül. (i.a). Kasutatud 20.05.2024, <https://www.hm.ee/ministeerium-uudised-ja-kontakt/ministeerium/tutvustus-ja-struktuur>
- Heinaru, R. (2016). Millest sõltuvad kooli tulemused ja maine? Õpetajate leht. Külastatud aadressil <https://opleht.ee/2016/10/millest-soltuvad-kooli-tulemused-ja-maine/>
- Hugo Treffneri Gümnaasiumi kodulehekül. (6.05.2024). Kasutatud 19.05.2024, <https://www.htg.tartu.ee/vastuvotuinfo>
- Hugo Treffneri Gümnaasiumi õpilaste vastuvõtu tingimused. (2023). Kasutatud 31.12.2023, <https://www.htg.tartu.ee/sites/default/files/files/HTG%20-%20kooli%20vastuv%C3%B5tutingimused%202023.pdf>
- Hunt, F. (2007). *Communications in Education*. UK: Centre for International Education, University of Sussex.

- Ibrus, I., Tamm, M. ja Tiidenberg, K. (2020). Digikultuur. Kas Eesti digikultuur on võimalik? *Postimees*, 1. veebruar. Kasutatud 13.04.2024, <https://kultuur.postimees.ee/6887049/digikultuur-kas-eesti-digikultuur-on-voimalik>
- Jänese, K. (2023). Head koolilõpetajad! Te olete ebaintelligentsed ja vähevõimekad nõrgukesed. *Eesti Ekspress*, 21. juuni. Kasutatud 31.12.2023, <https://ekspress.delfi.ee/artikkel/120205798/kerttu-janese-head-koolilopetajad-te-olete-ebaintelligentsed-ja-vahevoimekad-norgukesed>
- Kalmus, V., Masso, A. ja Linno, M. (2015). Kvalitatiivne sisuanalüüs. Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas. Kasutatud 8.01.2024, <https://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys>
- Katz, E. (1957). The Two-Step Flow of Communication. *Public Opinion Quarterly*, 21, p. 61-78.
- Keskharidus. (i.a). Haridus- ja teadusministeeriumi kodulehekül. Kasutatud 4.01.2024, <https://hm.ee/uldharidus-ja-noored/alus-pohi-ja-keskharidus/keskharidus>
- Koschmann, M. A. (2012). Developing a communicative theory of the non-profit. *Management Communication Quarterly*, 26(1), 139-146.
- Kõuts-Klemm, R. ja Seppel, K. (2018). *Juhatus meedia ja kommunikatsiooni teooriasse*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Lagerspetz, M. (2017). *Ühiskonna uurimise meetodid: Sissejuhatus ja väljajuhatus*. Tallinn: TLÜ Kirjastus.
- Lauristin, M. ja P. Vihalemm. (1977). Massikommunikatsiooni teooria: õppevahend žurnalistika üliõpilastele. Tartu: Tartu Riiklik Ülikool, eesti keele kateeder.
- Lareau, A. (1987). Social class differences in family-school relationships: The importance of cultural capital. *Sociology of Education*, 60, 73-85.
- Lasswell, H. (1948). The structure and function of communication in society. In "The Communication of Ideas". Bryson, Lymon (ed). New York: Institute for Religious and Social Studies, p. 37-51.

Lepik, K., Harro-Loit, H., Kello, K., Linno, M., Selg, M., & Strömpl, J. (2014). Intervjuu. Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas. Kasutatud 12.04.2024, <https://samm.ut.ee/intervjuu/>

Mayring, P. (2000). Qualitative Content Analysis. Forum: Qualitative Sozialforschung / Forum: Qualitative Social Research, 1(2), Art. 20. Kasutatud 19.05.2024 https://www.researchgate.net/publication/215666096_Qualitative_Content_Analysis

McQuail, D. (2003). *McQuaili massikommunikatsiooni teooria*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

Miina Härma Gümnaasiumi 10. klassi vastuvõtu korraldus. (2023). Kasutatud 31.12.2023, https://miinaharma.ee/wp-content/uploads/2022/11/10_klass_vastuvotu_korraldus_2023.pdf

Nikkanen, P., Lyytinen, H., & Kasuri, O. (2005). *Õppiv kool ja enesehindamine*. Tartu: El Paradiso.

Orav, A.T. (2023). Gümnaasiumikatsed: lapsed oksendavad, nutavad ja lõiguvad end, püüdes karmis konkurentsisis ellu jääda. *Eesti Ekspress*, 12. märts. Kasutatud 28.12.2023, <https://ekspress.delfi.ee/artikkel/120170848/gumnaasiumikatsed-lapsed-oksendavadt-nutavad-ja-loiguvad-end-puudes-karmis-konkurentsisis-ellu-jaada>

Păstae, A ja Ioniță, M. (2017). Gerhard Maletzke`s Model Of Mass Communication From The Social Communication Perspective. *Bulletin of "Carol I" National Defence University*, 01, 48-53.

Past, A. (2007). *Mainekujundus ettevõtluses ja poliitikas*. Tallinn: Äripäeva Kirjastus.

Pintson, M.-L. (2017). Miks ei tohi gümnaasiumikatsetel kasutada kalkulaatorit? *Tartu Postimees*, 15. märts. Kasutatud 31.12.2023, <https://tartu.postimees.ee/4046595/miks-ei-tohi-gumnaasiumikatsetel-kasutada-kalkulaatorit>

Porterfield, K., Carnes, M. (2014). *Why School Communication Matters: Strategies From PR Professionals*. Rowman & Littlefield.

Porterfield, K., & Carnes, M. (2012). *Why social media matters: School communication in the digital age*. Bloomington: Solution Tree Press.

Põhiharidus. (i.a). Haridus- ja teadusministeeriumi kodulehekül. Kasutatud 4.01.2024, <https://www.hm.ee/uldharidus-ja-noored/alus-pohi-ja-keskharidus/pohiharidus>

Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus. (01.03.2023). *Riigi Teataja I*. Kasutatud 4.01.2024, <https://www.riigiteataja.ee/akt/13332410>

Raud, M. (2005). *Elukeskkonna mõju noorte teabevajadustele ja nende rahuldamise võimalustele*. Bakalaureusetöö, Tartu Ülikool. Sotsiaalteaduskond. Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond.

Raudmäe, E. (2023). Üle poole Tartu gümnaasiumitesse tahtjatest peab ukse taha jääma. *Tartu Postimees*, 28. aprill. Kasutatud 28.12.2023, <https://tartu.postimees.ee/7764046/uule-poole-tartu-gumnaasiumitesse-tahtjatest-peab-ukse-taha-jaama>

Tartu Jaan Poska Gümnaasium vastuvõtutingimused ja kord. (2023). Tartu Jaan Poska Gümnaasiumi Käskkiri. Kasutatud 31.12.2023, https://jpg.tartu.ee/wp-content/uploads/2023/02/Tartu_Jaan_Poska_Gumnaasium_Kaskkiri_2023_6.pdf

Tartu Kristjan Jaak Petersoni Gümnaasiumi vastuvõtu tingimused ja kord. (2023). Kasutatud 31.12.2023, https://kjpg.tartu.ee/sites/kjpg.tartu.ee/files/kjpg_vastvotukord_2023.pdf

Tartu linna kodulehekülg (27.02.2024). Kasutatud 14.05.2024, <https://tartu.ee/et/uhiskatsed>

Tartu Linnavalitsuse pressiteade. (2021). Gümnaasiumide ühiskatsetel osalemiseks on vaja veebikaamerat ja isikut tõendavat dokumenti. *Tartu uudised*, 12. august. Kasutatud 04.01.2024, <https://tartu.ee/en/node/12819>

Tartu Tamme Gümnaasiumi õpilaste vastuvõtu tingimused ja kord. (2023). Kasutatud 31.12.2023, https://tammegymnaasium.ee/wp-content/uploads/2023/02/Lisa_1_Tartu_Tamme_Gumnaasiumi_vastuvotu_tingimused_ja_kord_2023-1.pdf

Tartu Ülikool. (i.a). Teadustöö alused. Kasutatud 26.12.2023, https://sisu.ut.ee/teadustoo_alused/avaleht

Thomson, A. (2020). *Effective project management – a universal language*. Axelos. Kasutatud 03.03.2024, <https://www.axelos.com/resource-hub/blog/effective-project-management-universal-language>

Tikerperi, M.-L (2016). *Suhtekorraldus ja kommunikatsioonijuhtimine koolis riigigümnaasiumite näitel*. Magistritöö, Tartu Ülikool. Sotsiaalteaduskond. Haridusteaduste instituut.

- Tikerperi, M.-L. (2020a). Koolid vajavad ja väärivad selgemaid sõnumeid. *ERR Uudised*, 11. detsember. Kasutatud 10.01.2024, <https://www.err.ee/1204501/mari-liis-tikerperi-koolid-vajavad-ja-vaarivad-selgemaid-sonumeid>
- Tikerperi, M.-L. (2020b). Otsides „müstilist miskit“: millest koosneb kooli maine? *Eesti Haridusteaduste Ajakiri*, nr 8(2), 219–244. <https://doi.org/10.12697/eha.2020.8.2.09>
- Tikerperi, M.-L. (2023). From Distant Target Groups To Involved Stakeholders: Developing Dialogic School Communication. *Human, Technologies and Quality of Education*, 210-219. <https://doi.org/10.22364/htqe.2023.15>
- Tikerperi, M.-L. (i.a). Tulemuste esitamine. Kvalitatiivsed uurimismeetodid sotsiaalteadustes. Kasutatud 19.05.2024, <https://sisu.ut.ee/kvalitatiivne/tulemuste-esitamine/>
- Travers, R. M. W. (1968) Theory of perception and the design of audiovisual materials. Paper presented at the Faculty on Educational Media, Bucknell University.
- Rämmer, A. (2014). Valimi moodustamine. Sotsiaalse Analüüsi Meetodite ja Metodoloogia õpibaas. Kasutatud 10.01.2024, <https://samm.ut.ee/valimid>
- Salumaa, T., Talvik, M., & Saarniit, A. (2007). Strateegiline juhtimine ja sisehindamine koolis. [Strategic management and internal evaluation in the school]. Tallinn: Merlecons ja Ko OÜ.
- Shannon, C. and Weaver, W. (1949) *The Mathematical Theory of Communication*, Illinois: University of Illinois Press.
- Sisseastumine kodulehekülg. (i.a). Kasutatud 31.12.2023, <https://sisseastumine.ee/>
- Smith, R. (2009). *Strategic Planning for Public Relations*. New York: Routledge.
- Snyder, K. (2005). The digital culture and communication: More than just classroom learning. *Seminar.net*, 1(2). <https://doi.org/10.7577/seminar.2529>
- Szymkowiak, A., Melović, B., Dabić, M., Jeganathan, K., & Singh Kundi, G. (2021). Information technology and Gen Z: The role of teachers, the internet, and technology in the education of young people.

Vaarik, D. (2014). *Sõnumiseadja käsiraamat*. Tallinn: Memokraat. Kasutatud 15.01.2024, <https://memokraat.ee/memokraat.ee/wp-content/uploads/2014/07/s%C3%B5numiseadjak%C3%A4siraamat.pdf>

Vapper, T. (2024a). Rasked valikud. Õpetajate leht. <https://opleht.ee/2024/04/rasked-valikud/>

Vapper, T. (2024b). Kuidas on läinud gümnaasiumikatsed?. Õpetajate leht. <https://opleht.ee/2024/04/kuidas-on-lainud-gumnaasiumikatsed/>

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Anett Aasmäe,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose Tartu gümnaasiumide ühiskatsete kommunikatsioon kandideerivate noorte vaatest, mille juhendaja on Mari-Liis Tikerperi, MA

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Anett Aasmäe

21.05.2024